

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ VE AKRAN ZORBALIĞI İLE MÜCADELE
YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

NURİ BAYRAM

AMASYA
Şubat – 2025

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ VE AKRAN ZORBALIĞI İLE MÜCADELE
YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Nuri BAYRAM

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ

AMASYA – 2025

TEZ ONAY SAYFASI

Nuri BAYRAM tarafından hazırlanan “İLKOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ VE AKRAN ZORBALIĞI İLE MÜCADELE YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 04/02/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oyçokluğu ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Doç. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ

.....

Üye : Prof. Dr. Asım ÇOBAN

.....

Üye : Prof. Dr. Taner ÇİFÇİ

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../.....

.....

Doç. Dr. Hadi BELGE

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

04/02/2025

Nuri BAYRAM

İmza

ÖZET

İLKOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ VE AKRAN ZORBALIĞI İLE MÜCADELE YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Nuri BAYRAM

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Şubat/2025

Danışman: Doç. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ

Zorbalık kavramı ve zorbalık içeren davranışlar her geçen gün dünyamızda sıkça karşılaştığımız konuların başında gelmektedir. Artan bu davranışların sıklığı ilgili literatürlerde son yıllarda kendisine geniş bir yer bulmakta ve birçok araştırmacının üzerine çalıştığı konuların başında gelmektedir.

Bu tez araştırmasında, ilkokul öğrenci velilerinin günümüzde bir iletişim engeli olan akran zorbalığı hakkındaki görüşleri ve akran zorbalığı ile mücadele yöntemlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılında Samsun ilinin Bafra ilçesinde bulunan İsmet İnönü İlkokulunda çocuğu bulunan 20 ebeveynle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin durum deseniyle yürütülen bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. İlgili alanyazın dikkate alınarak veri toplama aracı ile velilerden toplanan veriler içerik analizi yapılarak gruplandırılmıştır. Araştırma sonucunda velilerin büyük çoğunluğunun akran zorbalığını “fiziksel kötü davranma, sözel kötü davranma, alaycı konuşma ve psikolojik baskı” olarak tanımladıkları görülmüştür. Akran zorbalığının aileler tarafından nasıl fark edildiğine ilişkin olarak ebeveynlerin “çocukların davranış ve konuşmalarındaki değişiklik” cevabını verdiği görüldü. Veliler akran zorbalığının önlenmesinde iletişimin önemine dikkat çekmişler ve bu konuda öncelikle çocukları olmak üzere, sınıf öğretmeni, rehberlik servisi ve okul yönetimi ile iletişime geçerek çözüleceğini belirttikleri görülmüştür. Akran zorbalığı ile mücadele konusunda okullardan beklentiler olarak, akran zorbalığı konusunun ders konusu olması, seminerler düzenlenmesi, sosyal aktivite ve tiyatrolar yapılmasının etkili olacağı görüşü belirtilmiştir.

Akran zorbalığı, zorbalık nedenleri, zorbalık türleri, iletişim.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE OPINIONS OF PARENTS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS ON PEER BULLYING AND THEIR METHODS OF FIGHTING AGAINST PEER BULLYING

Nuri BAYRAM

Amasya University, Institute of Social Science

Department of Elementary Education, M.A., February/2025

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ

The concept of bullying and behaviours that include bullying are among the most common issues we encounter in our world every day. The increasing frequency of these behaviours has found a wide place in the relevant literature in recent years and is one of the top topics that many researchers have worked on.

This thesis aims to determine the views of parents of primary school students on peer bullying, which is a communication barrier today, and the methods to combat peer bullying.

The research was conducted in the 2023-2024 academic year with 20 parents who have children at İsmet İnönü Primary School in Bafra district of Samsun province. In this research, which was conducted with the case pattern of the qualitative research method, a semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. Considering the relevant literature, the data collected from the parents with the data collection tool were grouped by content analysis. As a result of the research, it was seen that most of the parents defined peer bullying as "physical misbehaviour, verbal misbehaviour, sarcastic speech and psychological pressure". As for how peer bullying was noticed by families, it was observed that the parents answered "the change in the behavior and speech of the children". Parents pointed out the importance of communication in preventing peer bullying and stated that this issue could be solved by first of all communicating with their children, the classroom teacher, the guidance service and the school administration. It has been stated that, as expectations from schools regarding the fight against peer bullying, it would be effective to include the peer bullying as a course subject, organize seminars, and hold social activities and theatre plays.

Key Words: Peer bullying, causes of bullying, types of bullying, communication.

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, İlkokul öğrenci velilerinin bir iletişim sorunu haline dönüşen akran zorbalığı hakkındaki görüşlerini belirlemek ve aynı zamanda velilerin akran zorbalığı ile ilgili mücadele yöntemleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde destek ve katkılarından dolayı danışmanım Doç. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ 'ye teşekkürlerimi sunarım. Yüksek Lisans Eğitimim sürecinde sürekli yanımda olan, desteklerini her daim hissettiğim değerli eşim Sema BAYRAM'a, kıymetli çocuklarım, Miray, Ömer ve Ali Kerem'e teşekkür ederim.

Nuri BAYRAM

04/02/2025

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.4. Araştırmanın Varsayımları	6

II. BÖLÜM

2. AKRAN ZORBALIĞI VE İLİŞKİLİ OLDUĞU KAVRAMLAR.....	7
2.1. Akran Zorbalığı	8
2.1.1. Akran Zorbalığının Tarihi.....	10
2.1.2. Akran Zorbalığının Nedenleri.....	10
2.1.3. Akran Zorbalığının Türleri	12
2.1.4. Akran Zorbalığından Etkilenenler	14
2.2. Akran Zorbalığı ve İletişim	14
2.3. Akran Zorbalığı ve Aile.....	18
2.4. İlgili Araştırmalar	19
2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	19

2.4.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	20
--	----

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Çalışma Grubu.....	24
3.3. Veri Toplama Araçları.....	25
3.4. Verilerin Analizi	26

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR	28
4.1. Akran Zorbalığının Tanımlanması ile İlgili Bulgular	28
4.1.1. Fiziksel Kötü Davranma	28
4.1.2. Sözel Kötü Davranma	29
4.1.3. Alaycı Konuşma.....	30
4.1.4. Psikolojik Baskı	30
4.2. Ailenin Akran Zorbalığını Fark Etmeleri ile İlgili Bulgular	31
4.2.1. Davranışlarındaki Değişim	31
4.2.2. Konuşmaları ve İletişim.....	32
4.2.3. Duyguları	33
4.2.4. Akademik Durum.....	33
4.2.5. Vücudundaki İzler.....	34
4.3. Akran Zorbalığının Çocuklara Etkisi ile İlgili Bulgular.....	34
4.3.1. Özgüven Kaybı	35
4.3.2. Asosyal Birey.....	35
4.3.3. Psikolojik Sorun.....	36
4.3.4. İletişimsel Zorluk	36
4.4. İlkokullarda Akran Zorbalığının Nedenleri ile İlgili Bulgular	37
4.4.1. Bireysel Özellikler	37

4.4.2.	Ailevi Özellikler.....	38
4.4.3.	Ailevi İlişkileri	39
4.4.4.	Kişilik Özellikleri.....	40
4.4.5.	Çevre	40
4.5.	Ailelerin Akran Zorbalığı ile Mücadele Yöntemleri ile İlgili Bulgular	41
4.5.1.	Çocuk ile İletişim.....	41
4.5.2.	Sınıf Öğretmeni ile İletişim	42
4.5.3.	Rehberlik Servisi ile İletişim	42
4.5.4.	Okul Yönetimi ile İletişim	43
4.6.	Akran Zorbalığının Önlenmesine Yönelik Beklentiler ile İlgili Bulgular.....	43
4.6.1.	Ailelerin Yapması Gerekenler	44
4.6.2.	Okulların Yapması Gerekenler	45
V. BÖLÜM		
5.	TARTIŞMA	47
VI.BÖLÜM		
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	53
6.1.	Sonuç	53
6.2.	Öneriler.....	56
KAYNAKÇA.....		57
EKLER.....		66
Ek 1.	Etik Kurul İzni	67
Ek 2.	Araştırma İzni Onayı.....	69
Ek 3.	Veri Toplama Aracı	70
ÖZ GEÇMİŞ		72

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Velilere Ait Demografik Özellikler	25
Tablo 2. Akran Zorbalığının Tanımına Dair Bulgular	28
Tablo 3. Ailelerin Akran Zorbalığını Fark Etmelerine Dair Bulgular	31
Tablo 4. Akran Zorbalığının Çocuklara Etkisine Dair Bulgular.....	34
Tablo 5. Çocukların Akran Zorbalığına Maruz Kalma Nedenlerine Dair Bulgular	37
Tablo 6. Çocukların Akran Zorbalığı Yapma Nedenlerine Dair Bulgular	39
Tablo 7. Ailelerin Akran Zorbalığı ile Mücadele Yöntemine Dair Bulgular	41
Tablo 8. Akran Zorbalığının Önlenmesine Dair Bulgular	44

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. İletişim Döngüsü.....	16
--------------------------------	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
Akt.	Aktaran
Ark.	Arkadaşları
Çev.	Çeviren
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
Ed.	Editör
Vd.	Ve Diğerleri

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

İnsan, yaşamının her aşamasında Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde olduğu gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamayı, korkmadan düşünebilmeyi, güvende olduğunu bilerek hareket edebilmeyi, iletişim kurup sosyalleşerek bir gruba ait olup sevgi ve saygı gören bir birey olduğunu hissetmek istemektedir (Koç, 2006). Bu ihtiyaçları doğrultusunda da çevresindeki diğer insanlarla iletişim halinde olmak durumundadır. İnsan bir taraftan çevresiyle sosyalleşme davranışında bulunurken bir taraftan da kendi bireysel hedeflerini gerçekleştirme konusunda mücadele etmektedir. Bu mücadeleler sırasında kişilerin hayatında bazı değişiklikler meydana gelmekte, bu değişikliklerle de baş etmeyi ve çözüm yolları üretmeyi öğrenmektedir.

Bireylerin anlam ve tecrübe dünyalarında kimlikleri oluşurken genel itibarıyla süreç, bulunulan noktayı merkeze alıp ve merkez üzerinden dünyayı yorumlamak şeklinde işlemektedir (Mermer Üzümlü, 2019). Bu anlamda insanın doğduğu andan itibaren Erikson'un Gelişim kuramında bahsettiği gelişiminin her evresinde mücadele etmesi, üstesinden gelmesi ve başarması gereken görevleri bulunmaktadır. Bu gelişim görevlerinin gerçekleştirilmesi aşamasında yaşanan her olumsuzluk bireyde kaygı, öfke, stres ve çatışma gibi duyguların oluşmasına neden olmakta bu nedenlerden dolayı birey saldırganlaşabilmektedir (Yeşilyaprak, 2004). Gereksinimlerinin karşılanmaması her insanda aynı etkiyi yaratmadığı için bireylerin bu durumlarda verdiği tepkiler de farklılaşmaktadır. Kimi insan engellenme durumlarında sessiz ve çekingen kalabilirken kimi insanda saldırganca, zorbaca, öfkeli yahut şiddet ile karşılık vermektedir.

Zorbalık kavramı ve zorbalık içeren davranışlar her geçen gün bireylerin hayatlarında sıkça karşılaşılan sorunların başında gelmektedir. Artan bu davranışlar ilgili literatürlerde son yıllarda kendisine geniş bir yer bulmakta ve birçok araştırmacının üzerine çalıştığı konuların başında gelmektedir.

Zorbalık kavramına ilişkin literatür taraması yapıldığında araştırmacıların zorbalık kavramını farklı pencerelerden ele aldıkları görülmektedir. Bu noktada Bridge (2003), zorbalığı bir kişi ya da grupça uygulanan, sürekli tekrarlayan fiziksel ve duygusal şiddet olarak tanımlamaktadır. Güvenir (2004), zorbalık kavramını akran kavramı olarak ifade etmiş. Akran kavramını ise kişi veya grubun bir kişiye sürekli olarak gücünü sistemli bir şekilde kötü niyetle kullanması olarak ifade etmektedir. Özdiğer Arslan ve Savaşer (2009),

ise kişileri yaş, cinsiyet ya da ekonomik durum gibi farklı özellikleri bağlı olmadan etkileyen davranış bütünü olarak ifade etmektedir. Olweus (1993) ise zorbalığı; zarar verme düşüncesi ortaya konan, belirli aralıklarla tekrar tekrar gösterilen, davranışı gösteren ile maruz kalan kişi veya grup arasında güç dengesizliğinin olduğu saldırgan davranış olarak tanımlamaktadır. Bütün bu tanımlamalardan hareketle zorbalığı, bir kişi ya da grubun kendilerinden güçsüz ya da sayıca eksik olan kişi ya da kişiler üzerinde sergiledikleri fiziksel, duygusal, psikolojik güç ya da baskı olarak ifade etmek mümkündür. Bir şiddet içerikli davranışın ne zaman zorbalık olarak kabul edileceği konusunda alanyazında çalışma yapan araştırmacılar tarafından ortak sayılabilecek görüş bulunmakla birlikte zorbalık davranışının sınıflandırılması konusunda fikir ayrılıkları görülmektedir. Bu alanda yapılan ilk çalışmaları ortaya koyan Olweus (1993), zorbalığı doğrudan ve dolaylı zorbalık olarak ikiye ayırmıştır. Doğrudan zorbalık, açıktan mağdur kişiye yöneltilen fiziksel ve sözel davranışları içerdiği, dolaylı zorbalıkta ise zorbalığı yapan kişinin arka planda mağdur kişinin arkadaşlık ilişkilerini bozucu davranışlarda bulunması olarak açıklanmaktadır (Polat Külcü, 2015). Bu açıklamadan hareketle insan ilişkilerini olumsuz etkileyen zorbalık içeren davranışlar hayatın her aşamasında bireylerin karşısına çıkabilmektedir. Bireylerin karşısına çıkan ve iletişimi olumsuz etkileyen ve en sık karşılaşılan zorbaca davranışlardan biri de akran zorbalığıdır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), akran zorbalığını en genel haliyle, bir kişi ya da grubun gelişim dönemi olarak aynı dönem içerisinde bulunan kişi ya da kişilere sürekli bir şekilde uyguladıkları rahatsız edici her türlü davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2012).

Okul çağı çocukları arasında her geçen gün daha fazla görülmeye başlanan akran zorbalığının nedenleri, etkileri üzerine birçok araştırma yapılmaya başlanmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde (Hamurcu, 2020), ilköğretim öğrencilerinde akran zorbalığı davranışlarını analiz ettiği çalışmada bu kademedeki zorbalık türlerinin lakap takma, argo kelimeler kullanma olduğu, bu tür davranışlarda bulunan öğrencilerin %67 sinin erkek öğrenciler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine akran zorbalığı üzerine incelenen başka bir çalışmada (Çankaya, 2011), ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin akranlarından gördükleri zorbaca davranışlar incelenmiş ve Hamurcu'nun ulaştığı sonuçlara benzer bulgulara ulaşmıştır. İncelenen başka bir çalışmada (Hoşgörür ve Orhan, 2017), akran zorbalığının nedenleri araştırılmış ve araştırmacılar ilköğretimde zorba davranışları uygulayan çocukların bu davranışları sergileme nedenlerini, ekonomik durum, aile tutumları, sosyal medyada olumsuz etkileri olarak sıralamıştır. İncelenen başka bir çalışmada (Gökler, 2009), zorba davranışları uygulayan öğrencilerin saldırgan davranışlarının gücünü evden aldığını, küçüklükten itibaren disipline edilme yönteminin fiziksel güç olarak öğrendikleri bulgusuna

ulaşmıştır.

Okul çağı çocukları arasında sıklıkla yaşanan iletişim sorunlarının başında akran zorbalığı gelmektedir. Yaşanan bu iletişim sorunları yalnızca zorbaca davranışlarda bulunanlar açısından değil, bu davranışlara maruz kalan mağdur ve bu zorbalığı gören, tanıklık eden diğer kişiler için de sorun oluşturmaktadır (Koç, 2006). Kısacası akran zorbalığı davranışı sadece yapan ya da maruz kalan kişilerle sınırlı kalmayıp, tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek zorbalığı yapan, maruz kalan, seyirci olan veya bu durumu sonradan duyan herkesi iletişimsel ve sosyal olarak olumsuz etkilemektedir.

Okul çağı çocukları arasında yaygınlaşmaya başlayan sağlıklı iletişim durumu ve bu durum sonucunda ortaya çıkan şiddet içerikli davranış yönelimlerine yönelik çalışmalar incelendiğinde bu alanda yapılan ilk çalışmaların 1970’li yıllarda Olweus tarafından başlatıldığı görülmektedir. Olweus’ın yaptığı çalışma akademide dikkat çekmiş ve bu tarihten itibaren okul zorbalığı konularında yapılan çalışmaların sayısı artmıştır (Koç, 2006). 1970’li yıllara kadar çocuklar arasında bir çeşit iletişim yöntemi olarak kullanılan alay etme, lakap takma, dalga geçme vb. davranışlar toplumda çocukça davranışlar olarak kabul edilerek normalleştirilirken, Olweus ile çocuklar arasında sergilenen bu iletişim yönteminin negatif etkilerinin olduğu ve iletişimsel anlamda onarılamaz yaralar açtığı gözler önüne serilmiştir.

Okul çağı çocukları arasında sağlıklı iletişimden kaynaklı yaşanan şiddet içerikli davranışları akran zorbalığı olarak ifade eden Olweus’a (1997) göre akran zorbalığının kriterleri 3’e ayrılmaktadır. Birincisi yapılan davranış bilinçli yapılıyor olmalı, ikinci ölçüt, bu davranış devamlı yapılıyor olmalı, sık sık tekrarlanmalı ve üçüncü ölçüt de zorba ile mağdur arasında güç dengesizliği olmasıdır. Bu güç dengesizliği sadece fiziksel bir güç dengesizliği değil, grup sayısında ve kişilerdeki psikolojik güç durumlarındaki dengesizlik de önemlidir (akt. Açıl, 2015). Bu kriterler doğrultusunda okul çağı çocukları arasında görülen akran zorbalığı davranışlarının en sık yaşandığı yerler bu yaş grubundaki öğrencilerin uzun süre bir arada bulundukları mekânlar olduğu görülmektedir.

Akran zorbalığının yaşandığı yerler incelendiğinde genel olarak okul ve çevresinde yaşandığını ancak günümüzde teknolojinin yaygınlaşması ve internetin küçük yaş grupları arasında kullanımının artmasıyla birlikte bu zorbaca davranışların siber dünyaya da yansıdığı görülmektedir. Siber dünyada yaşanan bu zorbalık türü de “Sanal Zorbalık” olarak ifade edilmektedir.

Akran zorbalığının sadece okul sınırları içerisinde kalmayıp sanal dünyaya da yansması ile bu alanda yapılan araştırmaların her geçen yoğunlaştığı görülmektedir. Bir olumsuz iletişim ve davranış sorunu olan akran zorbalığı artık okullardan farklı alanlarda da

yaygınca görülmeye başlanmıştır. Okullarda yaşanan akran zorbalığının önlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması her ne kadar öğretmenlerin ve okul yöneticilerin sorumluluğunda olsa da bu davranışların okul dışında sergilenmeye başlanmış olması artık ebeveynlerin de daha dikkatli olmaları gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Öğrenciler arasında yaşanan ve birçok iletişim engelini de beraberinde getiren akran zorbalığından yoğun oranda etkilenen özellikle ilköğretim öğrencisi çocukları korumak tüm dünyanın önem gösterdiği bir konuya dönüşmektedir. Bu anlamda alınacak tedbirlerin etkili, başarılı ve uzun vadeli olabilmesi ise okul- ebeveyn iş birliği ile mümkün kılınmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan çalışmanın amacı öğrenciler arasında yaygınlaşan ve çözüm üretilmesi gereken bir konu haline dönüşen akran zorbalığı konusunda ilkokul öğrenci velilerinin görüşlerinin incelenerek farkındalık düzeylerini belirleme ve akran zorbalığı ile ortaya koydukları mücadele yöntemlerini ortaya çıkarmaktır. Bununla birlikte araştırma dahilinde yapılan bilimsel görüşmeler vasıtasıyla öğrencilerin ebeveynlerine akran zorbalığı hakkında farkındalık kazandırmak çalışmanın alt amacını oluşturmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

Problem Cümlesi

İlkokul öğrenci velilerinin bir iletişim sorunu olan akran zorbalığı konusundaki farkındalığı ve akran zorbalığı ile mücadele yöntemleri nelerdir?

Alt Problemler

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. İlkokul öğrenci velileri, öğrenciler arasında yaşanan bir iletişim sorunu olan akran zorbalığı konusunda farkındalığa sahipler mi?
 - a. Akran zorbalığı nasıl tanımlanmaktadır?
 - b. Ne tür davranışlar akran zorbalığı olarak görülmektedir?
 - c. Akran zorbalığının yaşanma nedenleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Çalışmaya katılan ebeveynlerin öğrenciler arasında yaşanan akran zorbalığı davranışı ile mücadele yöntemleri nedir?
 - a. Akran zorbalığı ile mücadele yöntemleri nelerdir?
 - b. Akran zorbalığının önlenmesi konusundaki görüş ve önerileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Çalışmanın konusunu oluşturan akran zorbalığı kavramı özellikle çocukluk çağında yoğun oranda mağduriyet taşımakta dolayısıyla da çocukların toplu halde bulundukları mekânlarda daha sık ortaya çıkmaktadır. Fakat günümüzde akran zorbalığı sadece hayatın belirli bir yaş aralığı ve belirli mekânlarda sınırlı kalmamaktadır. Teknoloji, son iki yüzyıldan beri, bilimin bir tür uygulama alanı olmuştur. Teknolojinin gelişimi sanayileşmeyi hızlandırmış, üretimi çeşitlendirerek arttırmış, bireyleri ve toplumsal yapıyı değiştirmiştir. Sanayileşme ile sanayileşmenin yoğun olduğu merkezlere göçler artmış eğitimden aileye, hukuktan sağlığa birçok dönüşüm yaşanmaya başlamıştır (Mermer Üzümlü, 2023). Gelişen teknoloji hayatın tüm alanlarına nüfuz ederken iletişim pratiklerinde de büyük oranda bir dönüşüm yaşanmıştır. Teknolojinin gelişmesi beraberinde bilgisayar ve cep telefonları ile internet yardımıyla dünyanın her alanı ile iletişime geçilebilmesini mümkün kılmıştır. Bu durum insanların iletişim yöntemlerini sanal ortamlara taşımaya ve diğer insanlarla etkileşimlerinin farklılaşmasına neden olmuştur (Peker, 2013). Kişiler arasında iletişim yöntemleri önceki dönemlerde yüz yüze, mektupla, telgrafla veya kutlama kartları ile olurken, teknolojinin gelişmesi ve bir iletişim aracı olarak kullanılması ile telgrafın yerini mesaj uygulamaları, yüz yüze iletişimin yerini görüntülü sohbet, mektubun yerini mailler almaya başlamaktadır. İnsanın iletişim hayatındaki bu değişimler zaman zaman yanlış anlaşılmalara ya da iletişim engellerine neden olabilmektedir. Yaşanan bu iletişim engelleri ise kişiler arasında yaşanan geleneksel akran zorbalığı davranışının da değişmesine neden olmaktadır. Akran zorbalıkları artık sadece okullarda değil internete bağlanılabilen her noktada yaşanmaya başlamıştır.

Akran zorbalığının her çocuğa fiziksel, duygusal ve sosyal boyutta zararları olabilmektedir (Arıcak, 2011). Bu nedenlerle akran zorbalığı davranışın öğrenciler arasında görülme sıklığının azaltılması, velilerin bu kavramı tanımaları ve akran zorbalığı konusunda bilinçlenmeleri için akran zorbalığı ile ilgili yapılan çalışmalar önem arz etmektedir (Arıcak ve Tanrıku, 2012). Ülkemizde yapılmış araştırmalar incelendiğinde akran zorbalığı ile ilgili birçok araştırmaya rastlamak mümkün ancak tek başına ilköğretim öğrenci velileri ile yapılmış araştırma sayısının oldukça az olduğu gözlemlenmiştir.

Alan yazın incelendiğinde akran zorbalığı ile ilgili yapılan araştırmaların ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında yoğunlaştığı, bu kurumlarda ise genellikle öğrenci ve öğretmenler ile çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir. Bu araştırma ise veliler ile yapılan bir araştırma olması sebebiyle alanda bir fark yaratma potansiyeline sahiptir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada ilkokul öğrenci velilerinin bir iletişim sorunu olan akran zorbalığı konusundaki farkındalığı ortaya çıkarılırken aynı zamanda akran zorbalığı ile mücadele yöntemlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma için Samsun ili, Bafra ilçe merkezi, İsmet İnönü İlkokulu öğrencilerinden 20 veli seçilmiştir. Bu anlamda araştırma sonuçlarını ülke çapında genellemenin mümkün olmaması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılında gerçekleştirildiğinden günümüz koşulları göz önünde bulundurularak yorumlanması ileri tarihlerde geçerlilik anlamında sorun yaratabileceğinden araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada kullanılan ve araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracının araştırmanın amacına ulaşması açısından uygun olduğu varsayılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların araştırma sorularını anladığı ve nesnel bir biçimde cevap verdiği varsayılarak 20 mülakat değerlendirmeye alınmıştır.

II. BÖLÜM

2. AKRAN ZORBALIĞI VE İLİŞKİLİ OLDUĞU KAVRAMLAR

Akran zorbalığı kavramı günümüzde her platformda adından sıkça söz edilen bir olgudur. Davranışın tarihi çok eskilere dayansa da “akran zorbalığı” adıyla nitelenmesi ise oldukça yenidir. Bu nedenle alanyazın taraması sonucunda ortaya konulan çalışmalar incelendiğinde, zorbalık davranışını uygulayan ve zorbalık davranışına maruz kalan öğrencilerin sayısının son yıllarda hem dünyada hem de ülkemizde dikkat çekici boyutlara ulaştığı görülmektedir.

Zorbalık, çoğu zaman bireyler tarafından saldırganlık ya da şiddetle karıştırılan bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Kavramlar incelendiğinde zorbalık, şiddet ve saldırganlık birbirinden farklı özellikleri olan davranışları ifade etmektedir. Her ne kadar zorbalığın içerisinde şiddet ve saldırganlık davranışlarının olduğu görülse de şiddet ve saldırganlık içeren davranışların zorbalığı tek başına içerdiğini söylemek mümkün olmamaktadır.

Şiddet, insanın günlük yaşamında her an karşısına çıkabilen ve toplumsal yaşamda çeşitli şekillerde sergilenen kişilerin duygusal ve bedensel sağlığına olan tehdit kadar toplumsal açıdan da önemli bir tehdittir. DSÖ’nün yayınladığı 2002 raporu, şiddetin dünya genelinde çeşitli boyutlarda görüldüğünü ortaya koymaktadır. Şiddet kelimesinin kökeni araştırıldığında Arapça kökenden dilimize yerleşmiş bir sözcük olup, TDK’ye göre “Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, duygu ve davranışta aşırılık” olarak tanımlanmaktadır. Genel itibarıyla ise herhangi bir kişinin veya grubun başka bir kişi veya gruba zor kullanarak baskılaması sonucunda ortaya çıkan fiziksel veya ruhsal yönden zarar görmesine neden olan bireysel ya da toplumsal davranışlardır (Taşdan, 2009).

Saldırganlık, karşısındaki kişiye zarar verme amacıyla ve kasıtlı bir şekilde ortaya konulan zarar verici ve yıkıcı davranışların tamamı olarak ifade edilmektedir (Abay ve Tuğlu, 2000). TDK’ye göre “bireyin kendi düşünce ve davranışlarını zorla karşısındakine benimsetme çabası” olarak tanımlanmaktadır. Bir başka araştırmada Berkowitz (1993) saldırganlığı, bir kimsenin bir kimseye veya bir objeye bilerek ve isteyerek incitmek ya da zarar vermek için uygulanan motor davranış olarak tanımlamıştır. Saldırganlık sadece kişinin karşısındaki kişiyi incitmek amacıyla yaptığı bir davranış olarak görülmediği, kişinin kendisini savunmak için başvurduğu davranış olarak da ele alınmıştır (Çelik, 2006).

Saldırganlık, zorbalık ve şiddet kavramları genellikle günlük yaşamda sıkça karıştırılan ve birbirleri yerine kullanılan kavramlardır. Yapılan tanımlardan ve ilgili

literatürden anlaşıldığı üzere bu kavramların birbirlerine benzer yönleri olsa da birbirlerinden farklıdır. Bu durumdan hareketle saldırganlık karşdakine zarar verme amacı ve düşüncesiyle kasıtlı ve istendik niyetle yapılan yıkıcı davranış olarak tanımlanmaktadır (Abay ve Tuğlu, 2000). Dolayısıyla saldırganlık zorbalık ve şiddette göre daha genel bir kavram olup içerisinde zorbalık ve şiddeti barındırmaktadır. Zorbalık ve şiddetin saldırganlığın alt türleri olduğu söylenebilmektedir. Yapılan zorbalık davranışını şiddet ve saldırganlıktan ayırabilmek için öncelikle yapılan davranışın kasıtlı, bilinçli yapılması, bir devamlılığın olması ve bir güç dengesizliğinin olması gerekmektedir (Çevlik, 2013).

Akran zorbalığı, bir kişi veya kişilerin kendilerinden zayıf ya da güçsüz olduğunu düşündükleri kişi ya da kişilere uyguladıkları sürekli ve kasıtlı davranışlardır. Uygulanan bu kasıtlı ve sürekli davranışlara maruz kalan veya şahitlik eden bireyler üzerinde fiziksel ve ruhsal birçok etkiye neden olmaktadır. Bireyler maruz kaldıkları bu davranışlardan dolayı kaygı, öfke, korku gibi duygular yaşarken bir taraftan ise okul devamlılığında ve ders başarılarında düşüşlere neden olmaktadır.

2.1. Akran Zorbalığı

Akran zorbalığı kavramından bahsedebilmek için öncelikle zorbalık kavramını ele almak gerekmektedir. Türk Dil Kurumu zorba sözcüğünü “*Gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan kimse, müstebit, mütegalibe, despot, diktatör*” olarak tanımlamaktadır. Zorbalık terimi 1970’li yıllara kadar literatürde kendine geniş bir araştırma alanı bulmamıştır. Türk Dil Kurumu’nda bahis geçen davranışlara yönelik araştırmalar yapılmış olsa da tüm bu davranışlara bütüncül bir biçimde zorbalık adlandırması ile tanımlayan Psikolog Olweus’ tan sonra literatürde zorbalık derin araştırmalara konu olmuştur (Kurt, 2019).

“Akran Zorbalığı”, konusu 1970’li yıllarda Olweus tarafından gündeme getirilmiş olup, ülkemizde 2000’li yılların başından itibaren araştırma yapılan ve dikkate alınan bir kavramdır. Olweus (2005), zorbalığı “bir öğrencinin sürekli ve uzun süre, bir ya da birkaç öğrenci tarafından olumsuz davranışlara maruz kalması” olarak ifade etmiştir. Olweus zorbalığı tanımlarken ifade ettiği olumsuz davranışları ise “karşdakini bilerek veya isteyerek, acı çektirmek ya da onu incitmeye, yaralamaya, rahatsız etmeye yeltenmek amaçlı saldırgan tutumlar” olarak ifade etmiştir. Çevlik, (2013), öğrencilerin birbirlerine karşı sürekli gösterdikleri olumsuz davranışların, lakap takmak, sataşmak, laf atmak gibi sözlü olabileceği gibi, iteklemek, tekmelemek, çekiştirmek gibi fiziksel müdahale şeklinde de olabilmektedir.

Zorbalık, en dar haliyle bireyin ya da grubun bir başka birey ya da grubu kasten incitmek, zarar vermek amacı ile güç kullanması olarak tanımlanmaktadır (Genç, 2007). Zorbalık öğrencilerin yaşlıları ile aralarında kurdukları ilişkilerde bir kişinin diğer yaşlılarına oranla daha iri ya da çeşitli alanlarda yaşlılarından daha güçlü olması ve bu özelliğini akranları üzerinde fiziksel, sözel veya ilişkisel anlamda sürekli tekrarlayan saldırganca davranışlar sergilemesi olarak tanımlanmaktadır (Pellegrini ve Bartini, 2000). Yapılan araştırmalar doğrultusunda zorbalık kavramının tanımlanma şekilleri incelendiğinde, kasıtlı olmak şartı ile kişi ya da kişilerden sosyal bir üstünlük sağlamak amacıyla kişilerde fiziksel ve psikolojik zararlar oluşturan davranış olarak ifade edildiği görülmüştür (Hamurcu, 2020). Bu ortak tanımlamalardan hareketle bir davranışın zorbalık olarak değerlendirilmesi için kişinin kendisini korumak veya savunmak için yapmamış olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra kişinin kendisini savunmak için gösterdiği her saldırganca davranışlarda zorbalık olarak ifade edilmemektedir. Bir davranışın zorbalık olarak ifade edilebilmesi için öncelikle kişiler veya taraflar arasında bir güç dengesizliği olması, yapılan fiziksel veya psikolojik zarar oluşturan davranışların sürekli ve kasıtlı olarak uygulanıyor olması gerekmektedir. Buradan hareketle iki denk güçteki öğrencinin arasında yaşanan kavga veya tartışmalar zorbalık olarak değerlendirilmemektedir (Dölek, 2002).

Akran zorbalığı durumu çeşitli alt boyutları kapsamında cinsiyet, sosyo-ekonomik durum vb. durumlarla kendisinden daha güçsüz olan çocuklara, kendi yaş gruplarındaki çocuklarca uygulanan bilinçli, kasıtlı ve tekrarlanan şekilde sözel, fiziksel veya sosyal olarak olumsuz kabul edilen davranışlara maruz kalma olarak ifade edilmektedir (Pişkin, 2010).

Güvenir (2004), yapmış olduğu çalışmada zorbalık kavramı yerine akran istismarını kavramını kullanmış ve akran istismarını bir kişinin veya grubun bir kişi veya gruba uyguladığı, tekrarlayan ve sürekli olan, var olan gücün bilinçli sistematik olarak olumsuz şekilde kullanılması, kişilere zarar verici ve kişilerde incitici duygulara sebep olan saldırgan hareketler olarak tanımlanmaktadır. Esasında zorbalığa akran ilişkileri yönünden bakıldığından bir çeşit akran istismarı olduğu da söylenebilmektedir. Zorbalık davranışı eğitim hangi kademesinde olursa olsun çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu davranışlar bazen dalga geçme, tehdit ve vurma, tekme atma gibi doğrudan olabilirken, bazen ise etkinliklerden, oyunlardan dışlama, arkadaş gruplarına almama gibi dolaylı davranışlar şeklinde görülmektedir (Gündüz, 2023).

2.1.1. Akran Zorbalığının Tarihi

Akran zorbalığına dair ilk çalışmaların başlangıç tarihine bakıldığında dünyada çalışmaların erken dönemde zorbalık ile ilgili olduğu ve bu araştırmaların büyük bir kısmı Finlandiya, Danimarka, İzlanda'nın da içinde bulunduğu İskandinav Ülkelerinde gerçekleştirildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu alanda Olweus ilk araştırmaları yaptığı 1970'li yıllara kadar zorbalık davranışı olarak ifade edilen davranışlar çocukların gelişimlerinin olağan akışı içerisinde olan davranışlar olarak görülmekteydi. Norveç 'te yaşanan çocuklar arasındaki istenmeyen davranışların bireyleri intihar eylemine götüren sonuçlara yol açtığı görülmeye başlandığından itibaren zorbalık hareketlerini içeren davranışların normal çocuk davranışları içerisinde olmadığı düşüncesi oluşmuş ve çalışmalara başlanmıştır (Karataş, 2011).

Okullarda ve sanal dünyada yaşanan ve hızla artış gösteren zorbalık davranışları üzerine son dönemlerde ülkemizde hassasiyetle önem gösterilmeye başlanmıştır. Bu duruma verilen önemin son zamanlarda artmasının nedenleri arasında insanlar arasında kitle iletişim araçlarının sıkça kullanılmaya başlanması, yaşanan şiddet ve zorbalık olaylarının medyada haber olarak yer alması olduğunu söylenebilir. Çocuklar üzerinde kullanılan şiddeti ya da zorbalığı başlangıçta ailelerin veya okulda öğretmenlerin uyguladığı düşüncesi yerini artık müdahale edilmesi gereken önemli bir konu olan akran şiddeti ve zorbalığı düşüncesine bırakmaktadır. Öğrencilerin akranlarına gösterdikleri bu olumsuz davranışların altında yatan sebeplerin araştırılması ve çözümler üretilmesi konusu günümüzde dikkat çeken araştırma alanına dönüşmüştür.

2.1.2. Akran Zorbalığının Nedenleri

Akran zorbalığı davranışının yaşanma nedenleri araştırıldığında yapılan çalışmalar ve ortaya konan kuramlar akran zorbalığının yaşanma nedenleri konusunda farklı noktalara odaklandıkları görülmüştür. Olweus (1993), yapmış olduğu araştırmasında çocukların huyları ve cinsiyetinin akran zorbalığı davranışlarının yaşanmasında etkili olduğu konusu üzerinde durmuştur. Çocukların gelişiminde ve eğitiminden etkili olan aile, öğretmen ve çevre etmenleri incelendiğinde yalnızca aile bireylerinin çocuklarına rol model olarak örnek olması değil, öğretmenlerin öğrencilere yönelik veya çocukların birbirlerine karşı uyguladıkları zorbalık davranışlarına şahit olma akran zorbalığı davranışlarının nedenleri olduğu söylenebilmektedir. Çocukları akran zorbalığı davranışında bulunmaya iten bir diğer neden ise, eğer bu zorbalık davranışı bir grup olarak uygulanıyorsa, uygulanan bu davranışın

sorumluluğu bireysel olarak kabul edilmeyip bütün mesuliyetin gruba dolayısı ile grup üyelerine ait olduğu düşüncesidir (Yaman vd.2011).

Koç (2006), okullarda yaşanan zorbalığın nedenlerinin karmaşık bir süreç içerdiğini, bu istenmeyen, olumsuz davranışların nedenlerinin incelenebileceğini belirtmiştir. Bunlar; öğrenciden kaynaklanan bireysel nedenler (psikolojik, fiziksel, özsaygı düzeyi, kişilik özellikleri vb.) ailevi ve çevresel nedenler (anne baba tutumları, öğretmen tutumları, okul ve arkadaşlık ortamı vb.) olarak ifade edilmektedir.

Gökler (2009) de Koç gibi, zorbaca davranışların ortaya çıkmasına neden olan önemli unsurların en başında aile geldiğini belirtmiştir. Çocukların eğitim yaşamına başlamadan önceki süreçte eğitimin temeli ailesi tarafından atılmaktadır. Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz olunması, aile içerisinde yaşanan çatışmaların yaşanıyor olması çocukların gelişimini olumsuz etkilemektedir. Yine farklı bir araştırmada Dölek (2002), aile içerisinde yaşanan olumsuz yaşantılar çocukların özellikle ergenlik dönemlerinde davranışa dönüşmeye başlamaktadır. Ailenin yanlış tutum ve yaklaşımları çocukların problem çözme yöntemini etkilemekte olup, bu durum arkadaşlarıyla yaşadığı problemlerde zorbaca davranışlara başvurmasına, ailesi ortamında desteklenmeyen çocukların ise zorbalığa uğradıklarının görüldüğü sonucuna ulaşmıştır (Dölek, 2002).

Günümüzde teknoloji ile geçirilen zamanın artmasının çocukların diğer kişilerle kuracakları ilişkileri olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. Teknolojik aletlerin öğretici, eğitici yanlarının olması, bu yönünün olumlu kullanılmaması durumunda çocukların televizyonda veya internette izleyebileceği olumsuz örnek teşkil edecek davranışlar bireyin davranışlarını yönlendirebilmektedir. Takip ettiği bir film, dizi ya da videodan etkilenecek intihar teşebbüsünde bulunan kişiler, olumsuz örnek teşkil eden şiddet içerikli görüntülere şahit olunduğunda bu davranışların model alınarak bireylerde gözlenmesi örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu eğilimler zorbalık olarak nitelenmemekle beraber, bireysel olarak çocukların zihinlerinde yer eden bu kolay ulaşılabilir görüntüler akran zorbalığı için fikir zemini oluşturmakta olduğu için endişe vericidir. Ayrıca internet ortamında bazı kapalı gruplar, forumlar chat odaları ya da “mavi balina¹” benzeri oyunlar çocukların akran

¹ Orijinal adı “The Blue Whale Challenge” olan çevrimiçi “sosyal” bir oyun olan mavi balina “oyunu gerçekten oynamak istiyor musun?” sorusuna evet yanıtı aldıktan sonra oyuncuyla iletişime geçen interaktif bir platformda varlık göstermektedir. Bir kez evet cevabını verip sanal topluluğa dahil olan katılımcılar her gün platform tarafından onlara verilen görevleri yerine getirmektedir. Bu görevler kimi zaman gencin/çocuğun kendine zarar vermesi ya da toplumda bulunan bir birey ya da nesneye zarar vermesinden oluşmaktadır. Yöneticiler tarafından sanal topluluğa üye katılımcıların yönlendirildiği bu oyunda 50 görev yapılması beklenmektedir. Görevlerin yapıp yapılmadığının kontrolünün sağlanması için ise kanıt istenmektedir. Oyun incelendiğinde, bilinen oyunlardan farklı bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Aslında her ne kadar intihar vakaları sonrası uluslararası medya “The Blue Whale Challenge” ı bir oyun olarak gündeme taşısa da programın yaratıcısının

zorbalığına maruz kalmasına zemin hazırlamaktadır.

Kutlu ve Karaca (2022), yaşanan akran zorbalığı davranışını kişisel, ailevi ve çevresel nedenlere dayandırmışlardır. Kişisel, ailevi ve çevresel nedenleri; çocukların karakterleri, kişilik özellikleri ve iletişim yöntemleri, aile içerisinde sergilenen tutumlar, çocukların sosyal medyada, okulda veya sokakta maruz kaldıkları, yaşantıları olarak da ifade edilebilmektedir (Genç, 2007; Özdiñer Arslan ve Savaşer, 2009).

Akran zorbalığı üzerine yapılan birçok araştırma aile ve çevre faktörünü akran zorbalığı davranışının yaşanmasında en önemli etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır (Çarkıt ve Bacanlı, 2020; Kırık, 2017; Kutlu ve Karaca, 2022). Bu düşünceden hareketle bir iletişim sorunu haline dönüşen akran zorbalığı davranışlarının çocuklar arasında hızla yaygınlaşmasında aile önemli bir modeldir.

Zorbalığa neden olan bir diğer durumun cinsiyet olduğu birçok araştırmada görülmüştür. Akran zorbalığı cinsiyet boyunda incelendiğinde erkek öğrenciler arasında kız öğrencilere oranla daha fazla görüldüğü, zorbaca davranış şekli olarak da erkek öğrencilerin fiziksel zorbalığın bir parçası, kız öğrencilerin ise sözel ve ilişkisel zorbalığın parçaları olduğu görülmektedir.

Akran zorbalığına neden olan farklı boyutlar genel olarak bireysel ve çevresel etkenlerden oluştuğu görülmüş olup, bu zorbalığın ortaya çıkma ve gösterilme şekli farklılık göstermektedir.

2.1.3. Akran Zorbalığının Türleri

Zorbalık üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde zorbalık tanımlanırken bazı kavramlar üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bir şiddet içerikli davranışın ne zaman zorbalık olarak kabul edileceği konusunda alanyazında çalışma yapan araştırmacılar tarafından ortak bir görüş bulunmakla birlikte zorbalık davranışının sınıflandırılması konusunda fikir ayrılıkları görülmektedir. Bu alanda yapılan ilk çalışmaları ortaya koyan Olweus zorbalığı doğrudan ve dolaylı zorbalık olarak iki ayırmıştır. Doğrudan zorbalık, açıktan mağdur kişiye yöneltilen fiziksel ve sözel davranışları içerdiği, dolaylı zorbalık ise zorbalığı yapan kişi arka planda mağdur kişinin arkadaşlık ilişkilerini bozucu davranışları içerdiği görülmektedir (Kurt, 2019).

beyanları da değerlendirildiğinde “The Blue Whale Challenge” ı çevrimiçi tabanlı diğer iletişim uygulamaları ile (Whatsapp, instagram, facebook vb.) sanal-gerçek duvarını yıkacak denli entegre biçimde “hedefi” (kurbanı) ile iletişim kuran bir “interaktif” platform olarak tanımlamak olanaklıdır (Yılmaz ve Candan, 2018). (Ayrıntı için Bkz: Çetin, S. (2022). Çevrimiçi oyunlar ve intihar: mavi balina örneği. Milli Kültür Araştırmaları Dergisi, 6(1), 61-73. <https://doi.org/10.55774/mikad.1101587>).

Akran zorbalığına dair yapılan çalışmalar incelendiğinde dolaylı ve doğrudan zorbalığın yanında fiziksel, sözel ve ilişkisel zorbalık türlerinin ifade edildiği, yeni araştırmalarda ise cinsel zorbalık, ırksal zorbalık ve sanal (siber) zorbalık türlerinin tanımlandığı görülmektedir (Pekel, 2004).

Akran zorbalığı türleri üzerine yapılan sınıflandırmada doğrudan zorbalık türü içerisinde dövme, tekmeleme, eşyaya zarar verme gibi davranışları içeren fiziksel zorbalık, lakap takılması, alay edilmesi gibi davranışlar sözel zorbalık, dolaylı zorbalık türü içerisinde ilişkisel zorbalık olarak ifade edilen dışlama, yok sayma, dedikodu yayma davranışları, kişilerin inançları üzerinden alay edilmesi inanç zorbalığı, cinsel içerikli söylemler ve davranışlarda bulunulması cinsel zorbalık ve internet üzerinden yapılan her türlü zorbalık davranışları siber zorbalık olarak açıklandığı görülmektedir (Tıprıdamaz-Sipahi, 2008).

Okullarda yaşanan zorbalık türleri söz konusu olduğunda en çok görülen zorbalık türleri “fiziksel, sosyal zorbalık, sözel ve cinsel zorbalık türleri görülmektedir (Açıl, 2015).

Pişkin (2002), yapmış olduğu araştırmalar incelendiğinde elde edilen sonuçlar doğrultusunda zorbalık çeşitlerini “fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama-yalnızlaştırma, kişinin eşyalarına zarar verme, söylenti yayma ve cinsel zorbalık” olarak altı grupta ifade etmiştir. Yine farklı bir araştırmada Fiziksel; (vurma, tekme atma, itekleme) Sözel; (lakaplar takarak hitap etme) Sözel dışlama; (görmezlikten gelmek, oyun içine katmamak) Duygusal; (gruptan dışlama, yalnız bırakma) ya da karşı cinsten olanlara sözlü ve elle taciz ve sarkıntılık yapabilme vb.) olmak üzere dört grup altında ele almıştır (Eliot vd. 2010).

Zorbalık türlerinin ortaya konma biçimleri farklılık gösterebilmektedir. Sözel zorbalığın ortaya konma biçimlerinden bir tanesi de alay etme davranışdır. Çocuk veya gençler okul çağı dönemlerinde kendileri ile alay edilme davranışları ile mücadele konusunda hazırlıklı olmadıkları veya yetersiz oldukları görülmektedir. Alay edilme veya kışkırtılmaları durumunda üzülmeye davranışının yanında bazen öfke duygusunu göstermeleri zorba kişileri daha fazla cesaretlendirdiği ve bu olumsuz iletişime devam etmelerine neden olmaktadır (Gündüz, 2023). Öğrenciler arasında sıkça karşılaşılan bu sözel zorbalık türü ile mücadele konusunda hem zorbalık yapan hem de bu zorbalığa uğrayan çocukların aileleri ve öğretmenleri bu duruma gerekli önemi göstererek yaklaşmalıdır. Zorbalığa maruz kalan öğrenci için yaşanan bu olumsuz davranışlarla mücadele edebilmesi için güçlendirme çalışmaları planlanırken, zorba davranış gösteren çocuk ve ailesi ile yapıcı ve öğretici bir anlatımla doğru davranışa sevkı desteklenmelidir. Bu yaşanan olumsuz davranışlar konusunda öğretmenler ise sınıf içerisinde grup rehberliği kapsamında etkinlikler planlamalı ve öğrencilerin empatik düşünme becerilerini geliştirecek ortam hazırlamalıdır (Leana-

Taşçılar, 2020).

2.1.4. Akran Zorbalığından Etkilenenler

Akran zorbalığı kavramı sadece etki-tepki ile açıklanabilecek iki taraflı bir eylemler silsilesini tanımlamamaktadır. Akran zorbalığı bir iletişim süreci olarak incelendiğinde kaynağı kişi ya da gruplar olan alıcısı hem maruz kalan hem de şahit olan kişi ya da gruplar olan eylemler toplamıdır. Başka bir deyişle, Akran zorbalığı sürecinde bu davranıştan etkilenen birden fazla taraf vardır. Bu taraflar: Zorbalığı yapan, uygulanan kişiler “zorba”, zorbalık davranışından etkilenen, zorbalığa maruz kalan “kurban” hem zorbalık davranışını uygulayan hem de mağdur olanlar “zorba/kurban”, ne zorbalık yapan ne de zorbalığa uğrayanlar “izleyici/nötr/seyirci” konumunda olmak üzere akran zorbalığından etkilenenleri 4 grupta toplandığını görmekteyiz (Kurt, 2019).

Ergül (2009), yapmış olduğu çalışmasında akran zorbalığından etkilenenleri 5 gruba ayırdığı görülmektedir. Genellikle bu gruplamayı akran zorbalığından etkilenen gruplar için yaptığı anlaşılmaktadır. Arkadaş grupları içerisinde bulunan ve zorbalıktan etkilenenleri; “Zorba”, zorbaca davranışta bulunan zorbalık yapan kişi, “Yardımcı”, zorbanın yanında olan ona yardım eden, “Destekleyici”, zorbalık yapanları onaylayan, davranışlarını devam ettirmeleri yönünde telkinde bulunan, “Savunucu”, zorbalıktan hoşlanmayan ve kurbanın yanında yer alan, “İzleyici” kimsenin yanında yer almayan ancak yapılan zorbalığı izleyenler olarak tanımlanmıştır. Austin ve Joseph (1996), zorba-kurbanların öfke ve nefretinin kendi kurbanlık deneyimlerinden kaynaklandığını ileri sürmektedir.

2.2. Akran Zorbalığı ve İletişim

Bireylerin sergilediği davranışların kaynağı çoğunlukla sahip oldukları duygu, düşünce ve inançlardır. Davranışa yol açan bu unsurlar, her insanda farklı şekilde oluşmakla beraber çoğunun ortak noktası öğretilerden güç almasıdır. Bireylerin hayatlarının bir bölümünde edindikleri tecrübeler sonucunda oluşan davranış değişiklikleri olarak nitelendirilebilecek olan öğrenme süreci, çoğunlukla bilinçli ve planlı ilerlerken, kimi zaman daha öz benlik bilinci oluşmadan ya da doğrudan sebep sonuç bağlantısı olmayan olaylar ile gelişmektedir. Bireyler öğrenme yoluyla içselleştirdikleri tutum ve eğilimlerini hem bireysel hem de kolektif düzeyde davranışa dönüştürmektedir (Mermer Üzümlü, 2022). Bu anlamda her insanın tutum ve eğilimlerini davranışa dönüştürme yolu iletişimden geçmektedir.

TDK sözlüğüne göre iletişim, “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her

türlü yolla başkalarına aktarılması; bildirişim, haberleşme, komünikasyon” olarak tanımlanmaktadır. Psikolojide ise iletişim “bir izlenim ya da etkinin paylaşılması, çevre koşullarından canlıya ya da canlıdan bir başka canlıya yönelik izlenim akışı” (Warren, vd., 2003) olarak tanımlanmaktadır.

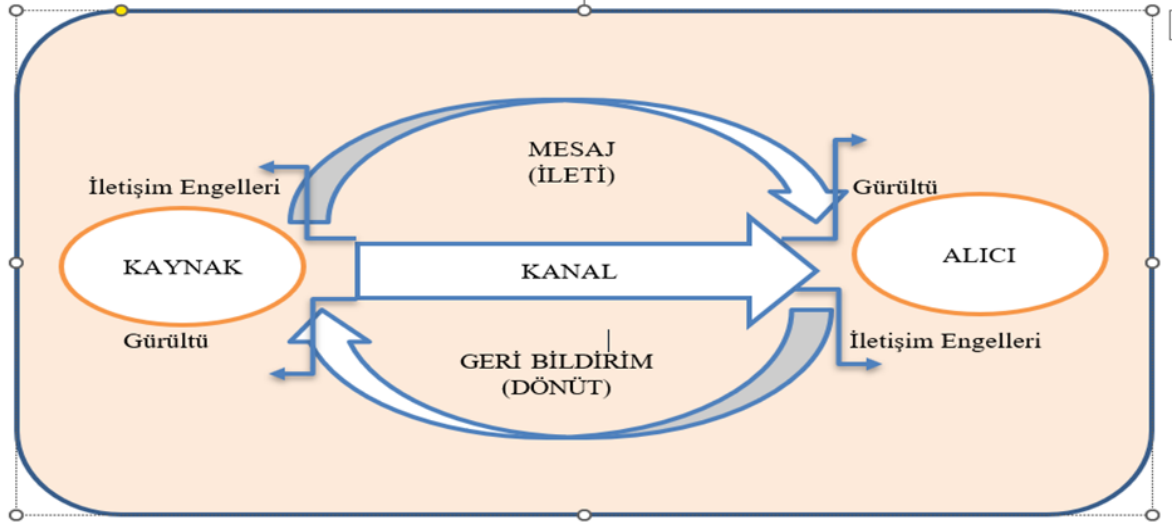
İletişim, “duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır”. İletişim sözcüğünün kökenini araştırdığımızda Latince *communicare* kelimesinin kökünden geldiği görülmüş olup *communicare* kelimesi dilimize ise komünikasyon, haberleşme veya bildirişim kelimeleriyle kendine anlam bulmaktadır. (Baltaş ve Baltaş, 2002). Bir başka araştırmada iletişim, insanın içerisinde yaşadığı çevreyi algılaması ve bu algıladığı çevreyi sözlü veya sözsüz kodlarla başkalarına aktarması olarak tanımlanmıştır (Gökdağ ve Sarı, 2021).

İletişim kavramının etimolojisini incelediğimizde Latince’ de paylaşmak bölüşmek anlamlarını taşıyan *Communis* kelimesinden türetilmiş *Communication* kelimesinin Türkçe’ye çevrilmiş halidir (Günbayı ve Işık, 2013).

İnsan içinde bulunduğu çevre ile uyumlu bir ilişki kurabilmesi iletişim becerisinden geçmektedir. İnsan sosyal bir varlık olması nedeniyle yaşamı süresince mutlu ve huzurlu bir hayat sürme mücadelesi içerisindeydir. Bu mücadele içerisinde yaşantısındaki bilgiyi, duyguyu ve düşünceleri ve olayları paylaşma ihtiyacını gidermek içinde iletişim kurma ihtiyacı duymaktadır. İnsanın yaşamda var olma nedenleri arasında olan kendini gerçekleştirme, ilgi ve yeteneklerini fark etmesi ve yaşamını sürdürebilmesi için kişilerle iletişim kurması bir zorunluluktur (Geçer, 2023).

Dökmen (2006), kişilerin amaçlarına ulaşmak ve bu doğrultuda kişiler arasında davranışlarda etki oluşturmak amacıyla sözlü veya sözsüz mesajlarla anlaşmadır. Bu nedenle iletişimin başlaması ve devam edebilmesi için iki sistemin olması gerekir. Bu sistemler iki insan olabilirken, biri insan biri araç veya biri insan biri hayvanda olabilmektedir. İletişimin gerçekleşebilmesi için iki sistemin var olması ve bu sistemler arasında iki yönlü bir bilgi alışverişinin olmasıdır. Bu iki yönlü iletişim iki kişi arasında gerçekleşirse buna kişiler arası iletişim denmekte ve genelde yüz yüze gerçekleşmektedir (Tek, 2008). Kişiler arası iletişimin etkili ve sağlıklı olabilmesi için iletim becerilerine uygun hareket edilmesi gerekir. İletişim becerileri incelendiğinde, iletişim sürecinin kaynağın (göndericinin) belirlediği hedef ve amaca uygun kodladığı mesajların (iletilerin) hedefe (alıcıya) çeşitli kanallar aracılığıyla kodlandığı gibi doğru iletilmesi ve iletilen mesaja uygun geri bildirim alınmasıdır (Sezer, 2017).

Şekil 1. İletişim Döngüsü

İletişim döngüsü, bir süreç içerisinde gerçekleşen, anlık ve birdenbire başlayıp ve biten bir durum değildir. Bu döngü farklı mekânlarda kaynak ve alıcının amaçları doğrultusunda ortaya çıkan bir aktarımdır. Bu aktarımı ortaya çıkaran ve sürdüren iletişimin farklı öğeleri vardır. Bu öğeler;

- ✓ Kaynak, iletişimi başlatan, mesajı karşıdaki kişiye gönderen,
- ✓ Alıcı, Kaynak tarafından başlatılan iletişimde mesajın gönderildiği kişi,
- ✓ Mesaj (İleti), kaynak tarafından iletişimin başlatılması ve devam ettirilmesi için gönderilen, aktarılan kodlar, bilgiler,
- ✓ Kanal, kaynak tarafından kodlanan mesajın (iletinin) alıcıya gönderildiği yol, ortam,
- ✓ Geri bildirim (Dönüt), Kaynak tarafından kodlanarak kanal aracılığı ile gönderilen mesajın alıcı tarafından alınıp alınmadığına dair verilen mesaj olarak tanımlanmaktadır (Geçer, 2023).

İletişim döngüsü, kaynaktan kanallar aracılığı ile alıcıya gönderilen iletilerin alıcı tarafından doğru anlaşılması ve bu duruma dönük geri bildirim verilmesi sağlıklı iletişimin başladığını ve sürecin devam ettiğini belirtmektedir. Kaynak, mesajını alıcıya doğru şekilde ulaştırabilmek için, mesajın özünü ve biçimi koruyacak şekilde kodlaması gerekmektedir (Sarar Kuzu, 2003). Ancak her iletişim döngüsü kişiler arasında sağlıklı bir şekilde gerçekleşmemektedir. İletişimin sağlıklı sürecini olumsuz etkileyen ve kişiler arasında iletişimi bozan çok çeşitli unsurlar bulunmaktadır (Sabuncuoğlu ve Gümüş, 2008).

Sağlıklı iletişimin akışını bozan unsur incelendiğinde iletişim döngüsünü oluşturan ve kişiler arasında iletişim kurulmasını başlatan iletişimin öğelerinden kaynaklandığı görülmektedir (Elgünler ve Fener, 2011). İletişim döngüsünü başlatan ve devam ettiren

unsurlar olan kaynak ve alıcıdan kaynaklı iletişim engelleri oldukça fazlalığı göze çarpmaktadır. İletişimin öğelerinden kaynak ve alıcıdan kaynaklı iletişimi bozan, iletişime engel oluşturan unsurlar araştırıldığında; kalıplaşmış fikirler, düşünceler olarak da ifade edilen önyargılar, sosyo-kültürel farklılıklardan kaynaklı gönderilecek mesajın kodlanmasında yaşanan eksiklikler veya farklılıklar, kaynak ve alıcının düşünce yapısı veya olaylara bakışı arasında ki algılama ve görüş farklılıklarından kaynaklanan sağlıklı iletişim kurulmasına neden olan unsurlar olduğu gözlenmektedir (Elgünler ve Fener, 2011).

İletişimin öğelerinden olan, kaynak tarafından alıcıya kanallar aracılığı ile gönderilen mesajda iletişimin gerçekleşmesinde engel oluşturabilmektedir. Kaynak tarafından mesajın doğru kodlanmaması, belirsizlik oluşturmaları iletişimin akışını bozmaktadır (Sabuncuoğlu ve Gümüş, 2008). Mesajın doğru kodlanmaması, mesajın gönderildiği kanalın uygunsuzluğu ve iletişim sürecinde mesajın iletilme ve geri bildirim sürecinde oluşan gürültü sağlıklı iletişime neden olmaktadır.

Alıcı ve kaynak arasında başlayan bu iletişim engellerinden kaynaklı sağlıklı iletişim süreci kişiler arasında yanlış anlamalara, öfke duygusunun oluşmasına ve sonrasında saldırganlık ve zorbalığa dönüşebilmektedir.

İletişim sürecinde yaşanan engellemeler sonucunda oluşan öfke duygusu, kişiler arasında üstünlük kurma, güç gösterme davranışlarına dönüşerek sağlıklı ve olumsuz iletişim biçimine dönüşmektedir. İletişimin sağlıklı ve güç gösterme boyutuna dönüşmesi kişilere zarar verici etkilerin doğmasına ve zorbalık davranışının oluşmasına neden olmaktadır.

İletişim ile zorbalık ilişkisi, kişiler arasında kullanılan iletişim sürecindeki iletişim araçlarının kötü niyetle kullanılmaya başlanması ve iletişime zarar verici boyut kazanması ile de doğrudan bağlantılıdır. Öfke duygusuyla sürdürülen iletişim süreci zorbalık içeren davranışlara dönüşmekte ve bu sağlıklı iletişimi engellemekte, kişisel güveni zedeleyerek kişiler üzerinde psikolojik baskı oluşturmaktadır.

Çift yönlü iletişimde kaynaktan gelen zorbalığa maruz kalan alıcıların bir kısmı zorba ya da zorbaları kendinden çok güçlü gördüğü ve sonucu değiştiremeyeceğini düşündüğünden öğrenilmiş çaresizliğe bürünmekte ve her geçen gün daha çok içine kapanmaktadır. “Öğrenilmiş çaresizlik, canlıların, geçmişteki olumsuz deneyimi genele yayarak, sonrasında yüz yüze geldikleri çoğu olumsuz durumda sonucun değişmeyeceği sanısıyla tepkisiz kalmaları olarak ifade edilmektedir” (Overmier ve Seligman, 1967). Çaresizliği öğrenenler, sonuç üzerinde kontrol sahibi olamayacakları kararı verdiklerinde mevcut yetilerini ortaya koymaktan kaçınmaktadır. Dış çevredeki uyarıcılara yönelik otomatik sergilenmesi gereken

davranışların (automaticity) yokluğu ile tepkisiz kalma hali, hem bireysel kimlikteki benlik saygısını düşürmekte, hem de kolektif amaçlara ulaşmayı engellemektedir (Mermer Üzümlü, 2022: 475). Zorbalık kurbanının öğrenilmiş çaresizliğe bürünmesi özellikle çocukluk çağında kimlik oluşumunda onulmaz yaralar açmakta ve bu durum bir ömür boyu telafi edilemeyecek özgüven sorunları yaratmaktadır. Fakat "öğrenilmiş çaresizlik toplumsal kültürün bir parçası veya toplumun değişmez kurallarından biri dahi olsa, iyi bir değişim süreci bu durumu ortadan kaldıracak potansiyeli taşımaktadır" (Aktan, 2016). Bu anlamda akran zorbalığı konusundaki farkındalık hem yaşandığı anda hem de gelecekte oluşabilmesi mümkün iletişim sorunlarını bertaraf edebilme potansiyeline sahiptir.

2.3. Akran Zorbalığı ve Aile

Bireyin yaşamında içine doğduğu evin üyelerinin ona sağladığı sevgi ve güvence onun hayatla ilişkisini belirlemektedir. Aile üyeleriyle kurduğu ilişki ile doğru orantılı olarak toplumsal ilişki biçimleri ortaya çıkmaktadır (Mermer Üzümlü, 2023). Akran zorbalığı davranışının yaygınlaştığı günümüzde yapılan araştırmalar incelendiğinde zorbalığa etki eden birçok farklı unsurun olduğu göze çarpmakta, bu unsurlar incelendiğinde aile, kişisel yapı, cinsiyet, arkadaşlar, çevre, okul gibi unsurlar zorbalığa etki ettiği ortaya konmaktadır (Özada ve Duyan, 2018).

Bireylerin yetiştiği aile ortamı ve aile ile kurulan ilişki zorba davranışlarda bulunma ya da maruz kalma durumunda önemli bir etkiye sahiptir. Aile unsurunun zorbalık davranışı üzerine etkisi ile ilgili çalışma yürüten Stevens vd. (2002), aile içerisinde ebeveynler arasında çatışmaların olduğu, anne ve babanın arasında güç anlamında dengesizlik olduğu ve bu dengesizliğin babanın lehine olduğu sonucu ortaya koymuştur. Aile bireyleri arasında çatışmalı, sağlıklı bir iletişimin olması o aile ortamında yetişen çocukların ebeveynlerini rol model almaları nedeniyle iletişim yöntemi olarak sağlıklı iletişimi hayata geçirmektedirler. Zorba olmayan arkadaş ilişkilerinde empatik yaklaşım sergileyen öğrencilerin aile ilişkilerinde ise olumlu bir aile ikliminin olduğu, anne ve babaların sorunlara etkin iletişim yöntemlerini kullanarak yaklaştıkları tespit edilmiştir (Yurtal ve Cenkseven, 2007).

Akran zorbalığı konusunda ailenin önemi büyüktür. Aile hem zorba hem de kurban açısından zorbalığa/kurbanlığa meylin başladığı yer olabileceği gibi bu anlamda farkındalığın da oluşmaya başladığı yer olma potansiyeli taşımaktadır. Her ne kadar özellikle okul ve arkadaş ortamında zorbalık görünür hale gelse de davranışın nüveleri aile ortamında gizlidir. Bu anlamda bu çalışma zorbalık olgusunu çocuklar üzerinden değil, aileleri üzerinden

değerlendirmektedir.

2.4. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında akran zorbalığı ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan literatürde yer alan güncel çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Alanyazın incelemesi yapıldığında ilkokullarda yaşanan akran zorbalığı ile ilgili yapılan çalışmalara ulaşılmıştır. Akran zorbalığı konulu yapılan bu çalışmalar incelendiğinde yapılan çalışmaların genellikle öğrenci, öğretmen ve yöneticilerle gerçekleştirildiğine rastlanılmıştır. Yine alan yazında akran zorbalığı konusunda velilerin farkındalığı ve zorbalık konusundaki bilgi ve tutumları konusunda farklı eğitim kademelerinde yapılan çalışmalara ulaşılmıştır. Ülkemizde ilkokullarda yaşanan akran zorbalığı konusunda velilerin farkındalığı konusunda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Karadeniz (2022), 6-18 yaş aralığında çocukları olan anneler ile yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılan annelerin %39'unun akran zorbalığı ile ilgili bilgisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı çalışmada akran zorbalığı ile ilgili bilgisi olan anneler arasında 6-9 yaş arasında çocuğu olanların oranının yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Bayram (2022), yapmış olduğu çalışmada otizm spektrum bozukluğu tanısı olan ilköğretim çağındaki öğrenci ebeveynlerinin görüşlerine başvurmuştur. Bu çalışmada ebeveynlerin zorbalığı şiddet uygulamak, vurmak, sözel hakaret etmek ve dışlamak gibi ifadeler kullanarak tanımladığı bulgusuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada çocuklarının fiziksel ve sözel zorbalıktan çok sosyal zorbalığa maruz kaldığını, bu durumu da genellikle kendi gözlemleri yanında öğretmen ve öğrencilerden edindiklerini ortaya koymuştur.

Şanal (2024), öğretmen ve aileler ile yapmış olduğu çalışmada, akran zorbalığına dair algılarının araştırıldığı çalışmada öğretmenlerin ve ailelerin sözel ve ilişkisel zorbalık davranışlarını, fiziksel zorbalık davranışlarına göre daha sempati duyma eğiliminde olduğu bulgusunu ortaya koymuştur. Öğretmen ve aileler yaşanan akran zorbalığı davranışına müdahale yöntemlerinde ise zorbalığı uygulayan çocuğa bu davranışın kabul edilebilir bir davranış olmadığı açıklama yöntemine başvurdıkları, maruz kalan çocukta ise kullanılan yöntemin mağdur çocuğu teselli etmek ve onu cesaretlendirmek olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

İçyer (2023), okulöncesi dönemde görülen akran zorbalığına dair öğretmen ve

ebeveynlerin görüşlerini araştırdığı çalışmasında, ebeveynlerin akran zorbalığını daha çok fiziksel zorbalık boyutunda tanımladığı, öğretmenlerin de sınıf içerisinde en fazla fiziksel zorbalığı gözlemledikleri sonucunu ortaya koymuştur. Araştırmada ebeveynler zorbalığı daha çok fiziksel boyutta tanımlamalarına rağmen, en sık karşılaştıkları zorbalık türünün sözel zorbalık olduğunu ifade edilmiştir. Ebeveynler zorbalığın nedeni olarak ebeveyn tutumlarını ifade ederken, zorbalıkla mücadele konusunda çocukla sohbet yöntemini seçtikleri sonucu raporlanmıştır. Aynı çalışmada öğretmenler zorbalık davranışlarında yapan tarafın daha çok erkek, mağdur olanların ise kız çocukları olduğunu, zorbalık davranışlarının nedeni olarak ailesel faktörler ifade edilmiştir.

Aslan (2024), anne-baba ve öğretmenler ile gerçekleştirdiği çalışmasında, çalışmaya katılan katılımcıların zorbalığı yaşamın bir gerekliliği olarak gördüğünü ve bu olumsuz davranışın tamamen ortamdaki kaldırılmasının mümkün olmayacağı sonucunu raporlamıştır. Katılımcılar akran zorbalığı davranışının birçok nedeninin olduğunu, bu nedenler arasında bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre, toplum ve sosyoekonomik durumların yanında çocukların etkileşimde bulunduğu ve rol model olarak aldıkları ebeveyn veya öğretmenlerin yanlış tutumlarının da olduğu sonucu ortaya konmuştur. Akran zorbalığı ile mücadele kapsamında yapılması gerekenler konusunda ise ebeveynlerin doğru tutumları göstermeleri ve bunun yanında sağlıklı iletişim şeklinin ortaya konmasının gerektiği sonucu raporlanmıştır.

Cincioğlu (2023), ilkökul ve ortaokul kademelerinde kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilerin velileri ile gerçekleştirdiği çalışmada, araştırmaya katılan velilerin tamamının çocuklarının akran zorbalığına uğradığını ve bu durumu da ailelerine anlattığı sonucunu raporlamıştır. Çocuklarının akran zorbalığına uğradığı öğrenen veliler öncelikle çocukları ile iletişime geçip konuştuklarını daha sonra okul yönetimi ve öğretmenle iletişime geçtikleri bulgusuna ulaşmıştır. Akran zorbalığı konusunda okul yönetimi ve öğretmenlerle iletişime geçen velilerin büyük çoğunluğu gerekli ilgi ve desteği göremediklerini bu nedenle memnuniyetsizlik yaşadıkları sonucunu raporlamıştır.

2.4.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Cespedes vd. (2023), Şili'deki 4193 ilkökul öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin aile hayatlarının, okul koşullarının ve akran zorbalığı davranışlarının iyi oluş halleri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırma da elde edilen bulgulardan hareketle öğrencilerin aile hayatları, okul koşulları ve akran zorbalığı davranışlarının iyi oluş düzeyleri

üzerinde etkisinin olduğu sonucunu raporlamıştır.

Sawyer vd. (2011), yaptıkları çalışmada akran zorbalığına maruz kalan ilkököl öğrenci velilerinin görüşlerini incelemişlerdir. Yapılan çalışmada velilerin akran zorbalığını tanımlamada, hangi davranışların zorbalık olarak ifade edileceği konusunda zorlandıklarını raporlamışlardır. Velilerin çocukların yaşadıkları zorbalık türlerinde ise fiziksel zorbalığa dikkat çektikleri, dolaylı zorbalık olarak ifade edilen sosyal/ilişkisel zorbalık içeren davranışları çocukça, zararsız olarak gördükleri sonucunu ortaya koymuşlardır.

Kaloeti vd. (2021), gerçekleştirdikleri araştırmada sosyal medya kullanımının, akran zorbalığı mağduriyeti ve anksiyete üzerine etkisini araştırmışlardır. Bu kapsamda 456 ilköğretim öğrencisinden veri toplanmış ve toplanan verilerden elde edilen bulgular doğrultusunda yaşanan zorbalık mağduriyetinin öğrencilerde anksiyete başlamasında, zayıf benlik gelişiminde, depresyon başlangıcında ve intihar girişiminde bulunmalarında etkisi olduğu sonucu ortaya konmuştur.

Stives vd. (2023), ebeveynler ile gerçekleştirmiş olduğu çalışmada zorbalığın ne anlama geldiğine ilişkin ebeveynlerin görüşlerini ortaya koymuşlardır. Yapılan araştırmada ebeveynler zorbalık davranışlarını tanımlarken niyete vurgu yaptıkları, güç dengesizliği ve tekrarlama konularının göz ardı edildiği sonucu raporlanmıştır.

Mishna vd. (2006), çocukların, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve müdürlerin zorbalık davranışına karşı algıları ve zorbalığa karşı tepkilerini araştırdığı araştırmada, katılımcıların genellikle akran zorbalığının ne olduğunu anladıkları, akran zorbalığını tanımlarken güç dengesizliği, niyet, doğrudan ve dolaylı davranış olarak ifade ettikleri raporlanmıştır. Araştırmada katılımcıların çoğu tanımlama yaparken dolaylı zorbalığa dikkat çekmelerine rağmen, fiziksel zorbalık kadar dikkate alınmadığı, önemsenmediği bulgusu ortaya konmuştur. Katılımcılardan ebeveynler ve öğretmenlerin büyük çoğunluğu çocukların zorbalığa uğradıklarının farkında olmadığı, çocukların ise zorbalık davranışının ciddiye ulaştığında bir yetişkinden yardım isteyeceği bulgusu ortaya konmuştur. Akran zorbalığının zorbalığa uğrayan çocuklar üzerinde oluşturduğu etkisi konusunda ise, mağdurların çevresine iyi uyum sağlamakta zorlanacakları, özgüven eksikliği yaşayacakları, konsantrasyon ve ders başarılarında düşüş yaşayacakları belirtilmiştir.

Boddy vd. (2024), ebeveynlerin çocuk dönemindeki yaşadıkları zorbalık davranışlarını, zorbalıkla mücadelede kullandıkları yöntemleri ve çocuklarına bu konuda önerecekleri stratejilerin araştırıldığı çalışmada, ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocukluklarında zorbalığa uğradıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynler uğradıkları zorbalık türüne göre farklı mücadele yöntemi uyguladıkları bulgusuna ulaşılmış ve bu konuda ise

sözel, ilişkisel zorbalıkta görmezden geldiklerini, fiziksel zorbalıkta misilleme ile karşılık verdikleri sonucu raporlanmıştır. Ebeveynler çocuklarına önerdikleri stratejiler ise yaşanan zorbalık davranışlarını bir yetişkine söylemeleri gerektiği, görmezden gelmeleri ve kaçınmaları gerektiğidir.

Salehi vd. (2016), ilkokul öğretmenlerinin ve ebeveynlerin akran zorbalığına ilişkin algılarının araştırıldığı çalışmada, katılımcıların zorbalığı daha çok fiziksel ve sözel davranış olarak algıladıkları sonucu elde edilmiştir. Araştırmada katılımcıların akran zorbalığı ile mücadele stratejisi olarak öğretmenlerin disiplin, ceza, aileye bilgi verme ve gruptan ayırma yöntemlerine başvurdukları, ebeveynlerin ise akran zorbalığı konusunda okuldan ve öğretmenlerden beklentilerinin kurbanların ebeveynleri ile empati kurulması, etkili disiplinin uygulanması ve ebeveynlere tavsiyelerde bulunulması gerektiği sonucu raporlanmıştır.

Shea vd. (2016), yapmış oldukları çalışmada Asyalı ve Latin göçmeni ilkokul çocukların ebeveynleri ve öğretmenlerinin okul zorbalığı ile ilgili görüşleri araştırılmıştır. Araştırmada hem ebeveynlerin hem de öğretmenlerin okul zorbalığının önemini ve oluşabilecek olumsuz sonuçları hakkında farkındalığa sahip oldukları, akran zorbalığı ile mücadelede iş birliğine istekli oldukları sonucu ortaya konmuştur. Akran zorbalığının yaşanma nedenini katılımcılar, ebeveyn tutumları, aile içi şiddet ve yaşanan çevre olarak ortaya koymuştur. Akran zorbalığı ile mücadele konusunda ebeveynlerin çocuklarına sorundan uzaklaşmaları ve öğretmenlerden yardım istemeleri gerektiğini belirttikleri, öğretmenlerin ise çocuklarda empati geliştirilmesine yönelik stratejiler ortaya koydukları raporlanmıştır.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde hangi araştırma modeli ile çalışıldığı, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının uygulanışı ile verilerin analizine yer verilmiştir

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada günümüzde artarak devam eden akran zorbalığı davranışı hakkında ilkokul öğrenci velilerinin farkındalıklarını betimlemek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2021), nitel araştırmayı, nitel verilerin toplanması için mülakat, gözlem, görüşme gibi tekniklerin kullanıldığı, durum, olgu ve eylemlerin kendi ortamlarında, müdahale edilmeksizin yürütülen araştırma süreci olarak tanımlamıştır. Creswell (2009) ise nitel araştırmaları, belirli dönem içerisindeki, sınırları belirlenmiş bir evrende durum, olgu ve eylemleri, bu durum, olgu ve eylemlere bağlı yaşantı ve deneyimlerin tanımlanması için gözlem, mülakat, doküman analizi vb. veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bir yaklaşım olarak tanımlamıştır.

Çalışmanın uygulama bölümünde kalitatif bir veri toplama yöntemi olan durum araştırma modeli kullanılmıştır. Durum çalışması, herhangi alanda sınırlı durumları ortaya çıkararak, onların gelişimini sağlayacak alt yapıyı oluşturmak amacıyla sistematik bir araştırma ortaya koymayı amaçlamaktadır (Chmiliar, 2010). Durum araştırmalarında araştırma esnasında incelenen olay, zamanla sınırlı olduğundan çok sayıda veri toplama tekniği kullanarak karşılıklı yüzleştirme yaparak sonuca ulaşılmakta ve fenomen gruba ya da birçok topluluğa uyguladığında çok sayıda veri toplama tekniği kullanarak sonuç verilerinin analiz ettiği araştırma desenidir (Mazlum ve Mazlum, 2017). Bir nitel araştırma modeli olarak karşımıza çıkan durum araştırmalarının genel özellikleri göz önüne alındığında bir araştırmanın durum araştırması olarak ifade edilebilmesi için öncelikle araştırmaya konu edilen durumun yer, zaman veya örneklem olarak belirlenmiş özelliklerine göre sınırlandırılabilir olması ve amaç doğrultusunda çeşitli veri toplama yöntemleri ile derinlemesine bir araştırma imkanı sunması gerekmektedir (Creswell, 2013/2023). Merriam (2013), durum çalışmalarını belirlenen bir konuyu derinlemesine incelenmesi olarak ifade etmiştir. Durum araştırma modeli günlük yaşamda çeşitli şekillerde karşımıza çıkan herhangi bir duruma dair çeşitli sonuçlar ortaya koymayı amaçlamaktadır. Durum araştırma modelini diğer araştırma modellerinden ayıran özelliği, durum çalışmalarında ele alınan olay ve

olguların nasıl ve niçinlerinin derinlemesine araştırıldığı ve araştırmacının müdahale edemediği bir model olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Durum araştırma desenini diğer araştırma desenlerinden ayıran özelliği incelediğimizde, eğitim alanında yapılacak araştırmalarda ne, niçin ve nasıl sorularının yöneltmesinde kullanılan bir desen olmasıdır (Çepni, 2012). Hancock ve Algozzine (2006), durum çalışma deseni kapsamlı ve çeşitli değişkenlikteki konularda çalışma imkânı sunmaktadır. Bu yönüyle hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinde kullanılabilir. Durum çalışmaları bilinenin aksine kapsamı son derece geniş bir model olması nedeniyle bir grubun üyesi veya bir olayın araştırılmasında araştırmacıların başvurduğu yöntem olmaktadır. Durum çalışmalarında yer ve zaman önemli bir konudur. Bu nedenle araştırmacının çalışacağı olay veya durum kendi içerisinde yer ve zaman sınırlılığı belirlenerek çalışılmaktadır (akt. Kaleli-Yılmaz,2014).

İlkokul öğrenci velilerinin akran zorbalığına yönelik görüşleri ve akran zorbalığı ile mücadele yöntemlerinin incelendiği bu araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile katılımcılardan veri toplanmış, elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile ortaya çıkarılmıştır. Çalışma için bu modelin oluşturulma sebebi görüşme, doküman analizi, gözlem vb. veri toplama tekniklerinin kullanılarak olayların veya düşüncelerin doğal, kendi ortamında gerçekçi, bütüncül ve derinlemesine araştırılarak sonuçların ortaya konduğu bilimsel araştırma yöntemlerinden olasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nitel araştırma modelinin çalışma için en uygun model oluşudur. Yarı yapılandırılmış mülakat ile katılımcılardan derinlemesine bilgi almak ve detaylara odaklanmak mümkündür. Edinilen bulgular içerik analizi ile iletişim içeriğinin, genellikle önceden belirlenmiş sınıflamalar çerçevesinde sistematik olarak gerçekleştirilmesini sağlayan bir araştırma tekniği olduğundan çalışma modelini oluşturmuştur (Geray, 2006).

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Bafra ilçesinde bulunan 20 veli oluşturmaktadır. Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda kullanılan ölçütler velilerin ilkokula giden çocuğunun olması, öğrencisinin Bafra İsmet İnönü İlkokulunda kayıtlı ve düzenli devam ediyor olmasıdır.

Araştırma verileri çalışma grubunu oluşturan veliler ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilerek elde edilmiştir. Çalışmaya katılan velilerin kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve veliler V1,V2,V3,V4,V5,V6,V7,V8,V9,V10,V11,V12,V13,V14,V15,V16,V17,V18,V19 ve V20 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Velilere Ait Demografik Özellikler

	Cinsiyet	Yaş	Çocuğun Sınıfı	Velinin Eğitim Durumu
V1	Erkek	38	2	Lise
V2	Kadın	28	2	Lise
V3	Kadın	37	2	Ön lisans
V4	Erkek	45	2	Lise
V5	Erkek	32	1	Lise
V6	Erkek	50	4	Lisans
V7	Erkek	32	1	Lisans
V8	Erkek	32	4	Ortaokul
V9	Erkek	42	1	Lisans
V10	Kadın	36	3	Ön lisans
V11	Kadın	45	2	Lisans
V12	Kadın	28	3	Lise
V13	Erkek	55	4	Ön Lisans
V14	Kadın	38	3	İlkokul
V15	Kadın	38	4	Lisans
V16	Kadın	43	4	Ortaokul
V17	Kadın	36	1	Lisans
V18	Kadın	34	4	Lise
V19	Erkek	45	3	Lisans
V20	Erkek	37	1	Lisans

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan velilerin cinsiyetleri yönünden %50’sinin erkek %50’sinin kadın olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan velilerin eğitim durumları incelendiğinden velilerin %5’i, ilkokul %10’u ortaokul, %30’u lise, %15’i ön lisans ve %40’ı lisans mezunu olduğu görülmektedir. Velilerin çocuklarının bulunduğu sınıf düzeyleri incelendiğinde %25’i birinci sınıfta öğrencisi, %25’i ikinci sınıfta öğrencisi, %20’si üçüncü sınıfta öğrencisi ve %35’i 4.sınıfta öğrencisi olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırma yapılan belirli

konularda verileri toplamak amacıyla bireylerle görüşmeyi gerektirir. Görüşmenin amacına hizmet etmesi için görüşme soruları önceden kararlaştırılarak uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir (McGrath vd., 2019). Hazırlanan 10 temel soruluk görüşme formu Türkçe ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanındaki uzmanlar tarafından incelenerek yanlış anlaşılmalara ve kapalı ifadeleri bertaraf edecek şekilde son haline kavuşmuştur. Çalışmada kullanılacak görüşme formu iki bölümden oluşmakta olup, birinci bölüm velilerin kişisel bilgilerini içeren 4 soru, ikinci bölüm ise velilerin akran zorbalığı ve akran zorbalığının çözümüne yönelik 6 sorudan oluşmaktadır. Görüşmeler araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup temel soruların ardından neden, ne zaman gibi sorularla araştırmaya derinlik kazandırılarak her bir veli ile sorular üzerinde derinlemesine mülakat yapılarak veriler elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Yapılan araştırmada velilerden toplanan veriler nitel verilerin analiz tekniklerinden birisi olan betimsel içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Betimsel analiz yönteminde analize kapsamında yapılacak tema ve kodlamalar görüşme içeriklerinden oluşturulduğu ve bu doğrultuda analizlerin yapıldığı bir değerlendirmedir. Bu kapsamda betimsel analiz yöntemi nitel araştırma deseninde araştırmacı tarafından belirlenen veri toplama yöntemleri ile araştırmacının elde ettiği verilerin daha önceden toplanan verilerden oluşturulan temalar çerçevesinde özetlenerek yorum içeren bir yöntemdir. Araştırmacı betimsel analiz yönteminde daha etkili bir sonuç oluşturması adına belirlediği veri toplama yöntemi ile elde ettiği verileri sık sık alıntılar yaparak özet bir şekilde araştırmaya aktarabilmektedir. Böylece bu analiz türünde amaçlanan elde edilen verileri araştırmacılara özet ve yorumlanmış şekilde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliğin nasıl sağlanacağı önemli bir sorun alanı oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda araştırmacılar araştırdığı konunun içerisinde yer alıyor olması, araştırmanın bir parçası olarak etkin bir görev üstleniyor olması yanlılığın karışması riskini oluşturmaktadır. Miles ve Huberman (1994), nitel araştırmalarda araştırmacının yanlılığının en aza indirilmesi, geçerlilik ve güvenilirliğin artırılması adına, araştırma sürecinin planlı yürütülmesi, verilerin toplanması ve analiz edilmesi sürecinde uzman kişilerin sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Yapılan bu araştırmada da benzer çalışmalar planlanmıştır. Araştırma için gerekli veri toplama süreci için yapılması gereken veli görüşmeleri önceden planlanmış, planlanan görüşmeler katılımcıların

onayı dâhilinde ses kayıtları alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından verilerin analiz edilmesi sürecinde oluşturulan tema ve kodlar ile ses kayıtları ve ses kayıtlarından çıkartılan deşifre notları farklı bir araştırmacının oluşturduğu tema ve kodlarla karşılaştırılmış ve oluşan iki veri analizinin uyum yüzdesi incelenmiştir.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ilkokul öğrenci velilerinin bir iletişim sorunu olan akran zorbalığı konusundaki farkındalığı ve akran zorbalığı ile mücadele yöntemlerine dair elde edilen bulgular yer almaktadır..

4.1. Akran Zorbalığının Tanımlanması ile İlgili Bulgular

Araştırmanın birinci görüşmesi sorusu “Sizce akran zorbalığı nedir? Akran zorbalığını nasıl tanımlarsınız?” şeklindedir. Görüşme sürecinde birinci sorudan elde edilen veriler analiz edildiğinde velilerin akran zorbalığı kavramı tanımlarken 1. Fiziksel kötü davranma, 2. Alaycı konuşma, 3. Sözel tehdit ve 4. Psikolojik baskı olarak ifade ettikleri gözlenmiştir. Velilerin görüşlerine dair sonuçlar Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2. Akran Zorbalığının Tanımına Dair Bulgular

Sıra	Kod	f	Görüş belirten veli kodları
1	Fiziksel kötü davranma	19	v1,v2,v3,v4,v6,v7,v8,v9,v10,v11,v12, v13,v14,v15,v16,v17,v18,v19,v20
2	Sözel kötü davranma	14	v2,v4,v5,v6,v8,v9,v12,v13,v14,v15,v16,v17,v18,v19 ,v20
3	Alaycı konuşma	11	v1,v2,v3,v5,v6,v7,v9,v10,v11,v16,v19
4	Psikolojik baskı	8	v3,v6,v7,v9,v11,v12,v15,v18

4.1.1. Fiziksel Kötü Davranma

Araştırmaya katılan veliler akran zorbalığını tanımlarken ve ne tür davranışlar zorbalık olarak ifade edilir sorusuna velilerin neredeyse tamamı (19 veli) fiziksel kötü davranma olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“.....birbirine yakın yaş grubundaki öğrencilerin, kişilerin, bireylerin diyelim psikolojik, fiziksel, duygusal şiddet uygulamasıdır.” sözleriyle akran zorbalığını ve ne tür davranışların akran zorbalığı olduğunu ifade etmiştir. (v3)

“.....Mesela çocukların hepsi aynı yaşta değil bazıı büyük bazıı ise daha küçük, büyük olan çocuğun kendinden küçük olan çocuğa şiddet uygulaması, vurması...” sözleriyle akran zorbalığının daha çok güçlünün zayıfa yönelik şiddeti olarak yorumlamaktadır (v7)

“Çocukların birbirleri üzerinde baskı kurması ya da olumsuz lakaplar takması, onlara fiziksel şiddet uygulaması (vurma, itme gibi) yani kısacası çocukları dışlayacak kötü hissettirecek psikolojik açıdan zorlayan davranışlar...” sözlerini aktaran bir diğer katılımcı (v15) akran zorbalığının toplum içinde küçük düşürücü yönünü vurgulamıştır.

“Aynı yaş grubu veya daha büyük yaş grubundakilerinin küçük öğrencilere bir şekilde bazen fiziki olarak bazen de sözlü olarak baskı kurması üzerine diğer çocukta tedirginlik veya korkmasına neden olan davranış olarak ifade edebilirim. Fiziki olarak vurması...” Bir diğer katılımcı (v19) tanımlaması ile akran zorbalığının güç dengesizliği boyutunu vurgulamıştır.

“Aynı yaş veya yakın yaş grubundaki çocukların birbirlerine karşı ee duygusal psikolojik veya fiziksel süreklilik arz eden rahatsızlık edici davranışta bulunması olarak tanımlayabilirim.” tanımlamasını yapan bir diğer katılımcı (v20) akran zorbalığının süreklilik arz etmesi yönünü vurgulamıştır.

4.1.2. Sözel Kötü Davranma

Araştırmanın katılımcıları “ne tür davranışlar zorbalık olarak ifade edilir?” sorusuna cevaben yüksek oranda (14/20) sözel tehdit ifadesini kullanmıştır. Bu bağlamda;

“... bana göre illa fiziksel değil bu akran zorbalığı. Yaşıtı olsun bir üst sınıf seviyesinde olsun şu an için ilkokulu düşünecek olursak, sözlü tehdit, sıkıştırma gibi davranışları düşünebiliriz” sözleriyle akran zorbalığını tanımlamış ve hangi tür davranışları zorbalık olarak ifade edebileceğini açıklamıştır. (v2)

“Akran zorbalığı bana göre yapılan hoşlanılmayan davranışlar olarak ifade edebilirim. Konuşma, hakaret olabilir, yeri gelir bir söz bile olabilir.” tanımlaması yapan katılımcı (v3) akran zorbalığının sözlü tehdit yönüne dikkat çekmiştir.

“İlkokulu düşündüğümüzde çocuklar yaptıkları davranışların zorbalık olduğunun farkında bile değildir diye düşünüyorum, onlar oyun olarak görüyorlar, karşıdaki çocuk zarar görüyor ancak zarar veren bunun farkında olmuyor. Bu davranışlar bazen baskı uygulaması, aşağılayıcı sözler kullanması...” sözleriyle akran zorbalığını tanımlamasında bulunan katılımcı (v5) akran zorbalığının bilinçsiz ve istem dışı yapıldığını vurgulamıştır.

“Bana göre aynı yaş grubunun birbirine yaptığı tavır ve hal davranış durumu olarak tanımlayabilirim. Şiddet içerikli davranışlar aklıma ilk gelen, şiddete maruz kalan çocukları tanımlıyor. Söz ile oluyor bu yaşlarda, argo kelimeler, tahrik edici cümleler.” Sözleri ile akran zorbalığını tanımlayan katılımcı (v12) akran zorbalığı türlerini vurgularken tahrik edici ve argo kelimelerle sözel olarak şiddet uygulanması yönüne dikkat çekmiştir.

“Akran zorbalığı hani çocuğun karşısındakini küçük görmesi, eksiklerini yüzüne vurma, her davranışının eleştirilmesi...” Sözleriyle akran zorbalığını tanımlamış ve hangi tür davranışları zorbalık olarak ifade edebileceğini açıklamıştır. (v14)

4.1.3. Alaycı Konuşma

Araştırmaya katılan veliler akran zorbalığını tanımlarken ve ne tür davranışlar zorbalık olarak ifade edilir sorusuna sözel tehditten sonra en çok alaycı konuşma temasını vurgulamıştır. (11/20) Bu bağlamda;

“Kendimden örnek verebilirim bu konuya, okul çağında boyumun yaşıtlarımdan uzun olması nedeniyle arkadaşlarım tarafından lakaplar takılıyordu ve bu sürekli oluyordu.” sözleriyle akran zorbalığını tanımlamış ve hangi tür davranışları zorbalık olarak ifade edebileceğini açıklamıştır. (v3)

“Bana göre akran zorbalığı bazı çocukların diğer çocukları fiziksel ya da sözlü olarak taciz etmesi, rahatsız etmesi diye bilirim. Genel olarak dalga geçilmesi ve alay edilmesi diye bilirim.” sözleriyle akran zorbalığını tanımlayan katılımcı (v9) fiziksel olarak rahatsız etmenin yanı sıra sözlü olarak da karşıdaki ile alay edilmesi konusuna dikkat çekmiştir.

“Akran zorbalığı ıı hem bedensel olarak hem de ruhen çocukların istismar edilmesi, kendi yaşıtları tarafından ıı alay edilmesi...” sözleri ile tanımlayan katılımcı (v10) zorbalığın istismar yönüne değinmiştir.

“Çocukların birbirlerine onların kendilerini kötü hissedecekleri lakaplar takılması...” katılımcı (v15) akran zorbalığını tanımlarken karşıdakine kötü hissettirme amacının olduğunu vurgulamıştır.

4.1.4. Psikolojik Baskı

Ben açıkçası hem fiziksel hem de psikolojik olarak iki türlü yapıldığını düşünüyorum. Kendimden örnek vermek istiyorum okul çağında boyum uzun olması nedeniyle dalga geçiliyordu, bu duruma üzüldüğümü gördüklerinde daha fazla yapıyorlardı. Yine çoğunluk olmalarına güvenerek sıkıştırarak para istemeleri, korkutmaları diye bilirim. sözleriyle akran zorbalığını tanımlayan katılımcı (v3) sözel kötü davranma ve alaycı konuşma davranışında bulunma nedeninin psikolojik baskı ve kötü hissettirme olduğuna dikkat çekmiştir.

“Bana göre akran zorbalığı adı üzerinde aynı akran gruplarının birbirlerine karşı fiziksel, duygusal, psikolojik şiddet uygulaması diye düşünüyorum. Karşısındakini hor görme,

küçük görme, karşındakini küçük görmesi.” sözleriyle akran zorbalığını karşındakini küçük düşürmek için duygusal ve psikolojik yönden zarar verme boyutuna dikkat çekmiştir. (v6)

“Günümüz çocukları zamanlarının çoğunu sanal ortamda geçirdikleri orada büyüdüleri için, birbirlerini ezme, büyüklük, gösteriş, güç gösterisinde bulunma diyebilirim.” sözleriyle akran zorbalığını tanımlamış ve hangi tür davranışları zorbalık olarak ifade edebileceğini açıklamıştır. (v8)

4.2. Ailenin Akran Zorbalığını Fark Etmeleri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusu “Aileler çocuklarının akran zorbalığına maruz kaldıklarını nasıl fark eder?” şeklindedir. Görüşme sürecinde ikinci sorudan elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcılar çocukların akran zorbalığına maruz kaldıklarını 1. Davranışlarındaki değişim 2. Konuşmaları ve İletişimleri 3. Duyguları 4. Akademik Durum ve 5. Vücudundaki izler olarak beş kategoride kodlanmıştır. Velilerin görüşlerine dair sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ailelerin Akran Zorbalığını Fark Etmelerine Dair Bulgular

Sıra	Kod	f	Görüş belirten veli kodları
1	Davranışlarındaki Değişim	14	v1,v2,v3,v4,v6,v8,v10,v12,v13,v14,v15,v16,v17,v19,v20
2	Konuşmaları ve İletişim	12	v2,v3,v4,v6,v7,v8,v9,v10,v11,v12,v13,v14
3	Duyguları	8	v2,v4,v6,v10,v11,v13
4	Akademik Durum	6	v9,v13,v14,v16,v18,v20
5	Vücudundaki İzler	2	v6,v13

4.2.1. Davranışlarındaki Değişim

Akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceği sorusuna araştırmaya katılan velilerin büyük çoğunluğu (14/20) davranışlarındaki değişim olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Yani ben şöyle düşünüyorum bu durumu çocuğun çevresine tutumu farklılaşabiliyor, gördüğü zorbalığı başkasından çıkarmaya yönelebiliyor.” Sözleriyle akran zorbalığına maruz kalan çocukları nasıl fark edilebileceğini açıklayan katılımcı (v3) akran zorbalığına

maruz kalan çocukların davranış ve tutumlarındaki değişime dikkat çekmiştir.

“Okulda olumsuz bir durum yaşandığında durgunlaşıyor ve iştahı açılıyor, kendini yemeğe ve içmeye veriyor, iştahı artıyor.” Akran zorbalığının aile ortamında fark edilme şekline görüş bildiren katılımcı (v10) yaşanan zorbalık davranışının çocuklarda yeme davranışlarında değişiklik yaratmasına değinmiştir.

“Ev içerisindeki davranışları değişiyor, kardeşlerine veya aile bireylerine olan davranışları değişiyor. Zorbalığa maruz kalan çocuk daha durgun ve çekingen duruyor, bakışları sönük olur...” Açıklamasında bulunan katılımcı (v12) akran zorbalığına maruz kalan çocukların ev içerisinde aile bireylerine olan davranışlarındaki değişime vurgu yapmıştır.

“Benim başıma gelmişti, çocuğum bu süreçte odasına kapanma davranışı göstermişti, belki buradan anlayabiliriz.” Sözleriyle maruz kalan öğrencinin evde ailesi tarafından anlaşılabilmesi için toplumdan uzaklaştığı ve yalnız kalmak istediği konusuna dikkat edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. (v14)

“Çocuk eve geldiğinden aslında normalden farklı davranmaya başladıysa, dikkat çekici değişiklik olduysa...” Sözleriyle açıklama yapana katılımcı (v15) maruz kalan öğrencinin normalden farklı davranış sergilemeye başlayacağını belirtmiştir.

4.2.2. Konuşmaları ve İletişim

Akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceği sorusuna araştırmaya katılan velilerin 12’si (12/20) konuşmaları ve iletişiminden olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Yani ben şöyle düşünüyorum bu durumu çocuğun çevresine tutumu farklılaşabiliyor, gördüğü zorbalığı başkasından çıkarmaya yönelebiliyor ve genel olarak da kullandığı üslup dil sertleşiyor.” Sözleriyle akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceğini açıklamıştır. (v3)

“Ben çocuğumda sadece akran zorbalığında değil de genel olarak yolunda gitmeyen bir şey olduğunda durgunlaşıyor ve içe kapanıyor.” Sözleriyle akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceğini açıklamıştır. (v4)

“Zorbalığa uğrayan çocukların konuşma düzeni bozuluyor genelde, kendi kızım genelde onlar beni istemiyor, sen kötüsün gibi şeyler söylüyorlar...” Sözleriyle akran zorbalığına maruz kalan çocuğun aileleri tarafından fark edilmelerine yönelik görüş belirten katılımcı (v8) akran zorbalığının çocukların üzerindeki etkisini ve bunun aile ile iletişimine

yansıma şekline de vurgu yapmıştır.

“Bu çocuklar genelde bana göre hiç konuşmuyorlar, çok sessizleşiyor. Eğer çocuk önceden çok konuşkan ya da aile ile anlatan biriyse ve sessizleşmişse oradan anlarız.” Ailelerin akran zorbalığına maruz kalan çocuklarını nasıl fark edebilecekleri konusunda görüş belirten katılımcı (v11) maruz kalan öğrencilerin aileleri ile olan iletişimin azalmasına veya iletişimin hiç yaşanmaması konusuna dikkat çekmiştir.

4.2.3. Duyguları

Akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceği sorusuna araştırmaya katılan velilerin 8’i (8/20) duygularındaki değişimlerden olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Ben çocuğumda sadece akran zorbalığında değil de genel olarak yolunda gitmeyen bir şey olduğunda yüz ifadesi donuklaşıyor ve durgunlaşıyor.” Sözleriyle akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceğini açıklamıştır. (v4)

“Çocuk gelip evde anlattıklarından, üzgün olmasından, moralinin bozukluğundan.” Sözleri ile katılımcı (v13) akran zorbalığına maruz kalan çocuklarda duygularındaki değişimlere dikkat çekmiştir.

4.2.4. Akademik Durum

Akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceği sorusuna araştırmaya katılan velilerin 3’ü (3/20) akademik durumundan olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Yani ben şöyle düşünüyorum bu durumu çocuğun okula gitme isteği olmaz, derslere odaklanamaz.” Maruz kalan çocuklarının fark edilmesi konusunda katılımcı (v3) akran zorbalığının bu davranışa maruz kalan çocukların okula ve ders başarısına etkisine dikkat çekmiştir.

“Arkadaşlarıyla yaşadığı bir sorun ya da zorbalıkta okula gitmek istemiyor, okulöncesi dönemde yaşadığımız bir durumdu. Bu yaşta sanki anlatmadan ziyade kaçınma davranışları çok oluyor gibi.” maruz kalan çocuğun fark edilmesi konusunu açıklayan katılımcı (v9) akran zorbalığının yaşandığı yerlerden bireylerin kaçınma davranışı sergilediği konusuna dikkat çekmiştir.

“Akran zorbalığını nasıl fark ederiz ders çalışmasındaki isteksizlik olabilir.” Katılımcı (v13) akran zorbalığının bu zorbaca davranışa maruz kalan öğrencilerin akademik

sorumluluklarını yerine getirmesinde isteksizlik yarattığına dikkat çekmiştir.

“Çocuğun okula gidişinde isteksizliği, birdenbire oluşan bir okuldan soğuma bu bir aile için belirti olabilir.” Ailelerin akran zorbalığına maruz kalan çocukları fark etmeleri konusunda görüş belirten katılımcı (v20) çocukta sonradan okula karşı oluşan olumsuz duygu ve isteksizliği vurgulamıştır.

4.2.5. Vücudundaki İzler

Akran zorbalığına maruz kalan çocukların nasıl fark edilebileceği sorusuna araştırmaya katılan velilerin 2’si (2/20) vücudundaki izler olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“İçe kapanıklaşabilir, durgunluk, sakinlik veya açık açık fiziksel şiddete maruz kalmışsa belki vücudunun çeşitli bölgelerinde darp izleri olabilir.” sözleriyle akran zorbalığına maruz kalan çocukların vücutlarında darp izleri olabileceği konusuna vurgu yapmıştır. (v6)

“Çocuk gelip anlattığında belki davranışlarından, üzgün olması, moralinin bozuk olması, ders çalışma isteksizliğinden fiziki davranışlara bağlı olarak morarma ya da kızarıklık olabilir.” Ailelerin akran zorbalığına uğrayan çocuklarını fark etmeleri konusunda görüş bildiren katılımcı (v13) çocuğun değişen davranışları, duyguları, kullandığı dil veya akademik durum dışında fiziksel zorbalığa bağlı oluşabilecek izlere dikkat çekmiştir.

4.3. Akran Zorbalığının Çocuklara Etkisi ile İlgili Bulgular

Araştırmanın üçüncü görüşmesi sorusu “Çocuklar akran zorbalığın nasıl etkileniyor?” şeklindedir. Görüşme sürecinde üçüncü sorudan elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcılar çocukların akran zorbalığından nasıl etkilendikleri konusunda 1. Özgüven Kaybı 2.Asosyal Birey 3. Psikolojik Sorun 4. İletişimsel Zorluk olarak dört kategoride kodlanmıştır. Velilerin görüşlerine dair sonuçlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Akran Zorbalığının Çocuklara Etkisine Dair Bulgular

Sıra	Kod	f	Görüş belirten veli kodları
1	Özgüven Kaybı	12	v1,v5,v6,v7,v9,v10,v12,v15,v16,v17,v19,v20
2	Asosyal Birey	8	v4,v6,v8,v9,v13,v14,v16,v18
3	Psikolojik Sorun	6	v2,v5,v6,v10,v11,v13
4	İletişimsel Zorluk	2	v3,v6

4.3.1. Özgüven Kaybı

Akran zorbalığının çocukları nasıl etkileniyor sorusuna araştırmaya katılan velilerin 13'ü (12/20) akran zorbalığına uğrayan çocukların özgüvenlerini kaybedebilecekleri olasılığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Hayatlarının bir köşesinde kalır, girişken olacakken geri çekilirler, yeteneklerini bırakabilirler.” Sözleri ile akran zorbalığının çocuk üzerine etkisi konusunda görüş belirten katılımcı (v5) zorbalığın çocuklar üzerinde yarattığı etkiye dikkat çekmiştir.

“Bence birçok gelişimini olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum. İçeride kapanık, panik, heyecan kendini rahat ifade edememe, toplum önünde rahat konuşamama...” Akran zorbalığı nedeni ile maruz kalan çocukların kendini ifade etmede özgüven kaybına bağlı zorluk yaşayacağını belirtmiştir. (v6)

“Bence bu etki olayı akran zorbalığına maruz kalma süresine göre değişir. Çok uzun sürmüştü çocukta özgüven kaybına neden olur.” Sözleriyle akran zorbalığının etkisini açıklayan katılımcı (v9) zorbalığın uygulanma süresine dikkat çekmiştir.

“Psikolojik olarak çok etkileyeceğini düşünüyorum. Ders çalışması ve başarısında düşüşler yaşayacaktır.” İfadesi ile akran zorbalığının özgüven kaybı nedeniyle öğrencinin akademik durumunda düşüşlere yol açtığını vurgulamıştır. (15)

4.3.2. Asosyal Birey

Akran zorbalığının çocukları nasıl etkileniyor sorusuna araştırmaya katılan velilerin 8'i (8/20) akran zorbalığına uğrayan çocukların sosyal özelliklerini kaybedebilecekleri ve asosyal birey olabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Fark etmesi de zor, müdahale etmesi de zor bir konu, geleceğine ileriye sirayet eder mi bilmiyorum ama illaki etki bırakır. Arkadaşlık ilişkilerinde, insanlara güvenle ilişkili sorunlar yaşar, arkadaşlık kurmak istemez.” Akran zorbalığının öğrencinin geleceğine etkisi konusunda görüş belirten katılımcı (v4) insanlara güven sorunu yaşayacağından arkadaşlık ilişkilerinden kaçınması konusuna vurgu yapmıştır.

“Bence birçok gelişimini olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum. İçeride kapanık, panik, heyecanlı, kendini toplumdan soyutlayabilir, anti sosyal davranışlar gelişir.” Sözlerini belirten (v6) akran zorbalığı davranışının maruz kalan çocukta bir çocuk gelişimini etkileyeceğini bunlardan birisi olarak da sosyal ilişki geliştirmede olacağı konusuna dikkat çekmiştir.

“Bana göre bir tık daha normal yaşamdan daha hayali yaşama dönebilir, içine

kapanır, sosyallikten uzaklaşır.” Katılımcı (v8) akran zorbalığının maruz kalan çocuk üzerinde kendine çekilmesi, sosyal yaşamdan uzaklaşması konusunda etki bırakacağını belirtmiştir. *“Bence akran zorbalığı davranışı uzun süre sürerse özgüvensiz birey olur ve aidiyet duygusunu kaybeder, kendisini soyutlar, asosyal birey olur.”* Açıklamasında bulunan katılımcı (v9) zorbalığın uzun süre devam etmesi ve etkisinin kişinin kendisini soyutlayacağı yönüne dikkat çekmiştir.

4.3.3. Psikolojik Sorun

Akran zorbalığının çocukları nasıl etkileniyor sorusuna araştırmaya katılan velilerin 6 tanesi (6/20) akran zorbalığına uğrayan çocukların psikolojik sorunlar yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Bence bu durum psikolojik olarak hayatının bir tarafında eksik kalır. Girişken olacakken belki geri çekilebilir.” Katılımcı (v5) akran zorbalığına maruz kalan çocukta bu yaşanan zorbalık davranışından kaynaklı ruhsal sorunlar yaşayabileceğini ve bu durumunda farklı gelişmelere etki edeceğine dikkat çekmiştir.

“Bence ruhsal gelişimi olumsuz etkileneceğini düşünüyorum. Bu durumda daha panik, kaygılı, heyecanlı, korkak bu korkaklığa bağlı yalnız kalamama ve yalnız yatamama gibi davranışların oluşmasına etki eder.” Sözleriyle akran zorbalığına maruz kalan çocuk üzerinde zorbalığın etkisini açıklayan katılımcı (v6) zorbalığın bireyde oluşturdu kaygı bozukluğuna dikkat çekmiştir.

“Çok etkileyecektir. İçene kapanık, dikkati dağınık, davranış bozuklukları olan birey olabilir.” Akran zorbalığına uğrayan çocuğun zorbalığın etkisiyle ilerleyen yaşlarında dikkat toplama sorunu yaşayan, davranış bozukluğu olan bireye dönüşebileceğine dikkat çekmiştir. (v11)

“Gelişimini demeyeyim ama psikolojik olarak çocuğu etkiler. O anın etkisi altında kalabilir, korkaklık yerleşebilir veya kin duyabilir. Bu duygular kişinin aile yaşantısına da etki edebilir.” Bir başka katılımcı (v13) akran zorbalığının kin ve öç alma duygusuna yol açabileceğini ve bu duygunun kişinin aile yaşantısına etkisine dikkat çekmiştir.

4.3.4. İletişimsel Zorluk

Akran zorbalığı çocukları nasıl etkileniyor sorusuna araştırmaya katılan velilerin 2’si (2/20) akran zorbalığına uğrayanın iletişimsel zorluk yaşayacaklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda;

“Özgüven duygusunu yitirebilir. Kendine güven duygusunu kaybedilir ve bu nedenle bir ortamda kendi düşüncelerini başkalarına aktaramayabilir.” Sözleriyle akran zorbalığı davranışının maruz kalan çocukta kendine güvenme ve bu nedenle iletişim kurmada, kendini ifade etmekte zorluklar yaşayacağına dikkat çekmiştir. (v3)

“Bence ruhsal gelişimi olumsuz etkileneceğini düşünüyorum. Bu durumda daha panik, kaygılı, heyecanlı, kendisini rahat ifade edemeyen, toplum önünde rahat konuşamayan ve en önemlisi bazen kekemelik olayı olabiliyor.” Akran zorbalığı davranışından etkilenen bireylerin bu yaşanan zorbaca davranışların etkisiyle konuşma yetisinde bozukluk oluşabileceğine vurgu yapmıştır. (v6)

4.4. İlkokullarda Akran Zorbalığının Nedenleri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın dördüncü görüşme sorusu “Sizce İlkokullarda Akran Zorbalığına Yaşanma Nedenleri Neler Olabilir? Sizce çocuklar neden bu davranışa maruz kalıyordur? Zorbalık yapan çocuk neden bu davranışlara başvuruyordur?” şeklindedir. Görüşme sürecinde dördüncü sorudan elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcılar çocukların akran zorbalığına neden maruz kalıyordur sorusuna verdiği cevaplar incelenmiş ve ortak kodlar çıkarılmıştır. Bu yapılan analiz sonucunda 1. Bireysel özellikler 2. Ailevi özellikler olarak velilerin cevapları kodlanmıştır. Kodlara ait alt kodlara ilişkin velilerin açıklamaları kod başlıkları altında açıklanmıştır. Velilerin görüşlerine dair sonuçlar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Çocukların Akran Zorbalığına Maruz Kalma Nedenlerine Dair Bulgular

Sıra	Kod	f	Görüş belirten veli kodları
1	Bireysel Özellikler	15	v1,v2,v3,v4,v5,v6,v7,v9,v11, v12,v13,v14,v15,v18,v20
2	Ailevi Özellikler	12	v5,v6,v7,v8,v9,v10,v11,v14,v16,v17,v18,v19

4.4.1. Bireysel Özellikler

Öğrencilerin akran zorbalığına neden maruz kalıyorlar sorusuna araştırmaya katılan velilerin 15’i (15/20) akran zorbalığına maruz kalma nedeni olarak öğrencilerin bireysel özelliklerini içeren ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Bu çocuklar neden buna maruz kalıyordur, içine kapanıklığından deyim,

duygusallığından, başkasına kıyamamasından bir şey diyememesinden.” Bir katılımcı (v2) akran zorbalığına maruz kalan öğrencinin duygusallığından dolayı zorbalığa maruz kaldığına dikkat çekmiştir.

“Daha çok çocukta özgüven eksiliği varsa, içine kapanık olduğu için olabilir, kendini ifade edemeyen çocuklardır.” Sözleriyle akran zorbalığına maruz kalma nedenini çocuklardaki özgüven eksiliği olduğunu vurgulamıştır. (v4)

“Kendisinin içe kapanık tavırlarından dolayı, kendini rahat ifade edememesinden dolayı, kendisine uygulanan şiddete sessiz kalması” bir başka katılımcı (v6) öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma nedeni olarak yaşanan duruma sessiz kalması, yardım istememesi olduğuna vurgu yapmıştır.

“Genelde toplumla ilişki kuramayan, arkadaşı az olan çocuklardır.” Bir başka veli (v13) akran zorbalığına maruz kalan çocukların sosyal ilişkilerinin zayıf olmasına dikkat çekmiştir.

“Genel olarak düşündüğümde, fiziksel farklılıklardan, gözlük takması, uzun boylu olması ya da ders başarı veya başarısızlığından olabilir.” Bir başka veli (v15) akran zorbalığına maruz kalma nedeni olarak öğrencilerin fiziksel özellikleri veya akademik durumu olduğuna dikkat çekmiştir.

“Engelli olması, bedensel farklılıkları, başarı veya başarısızlığı, ismi bile olması olabilir.” Veli (18) öğrencilerin engel durumu, bedensel farklılıkları veya ismindeki farklılığın zorbalığa maruz kalma nedeni olabileceğini vurgulamıştır.

4.4.2. Ailevi Özellikler

Öğrenciler akran zorbalığına neden maruz kalıyorlar sorusuna araştırmaya katılan velilerin 12’si (12/20) akran zorbalığına maruz kalma nedeni olarak öğrencilerin ailevi özelliklerini içeren ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Bence orada çocuğun biraz aileden kaynaklı pasif yetiştirilmiş olması, ailesi tarafından değer verilmemesi veya ilgilenilmemesi, ötelenmiş çocuk olabilir.” Sözleriyle bir veli (v6) ailelerin ilgisizliğine dikkat çekmiştir.

“Aileden kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Bazı ailelerde çocuklarla iletişim zayıfsa, çocuğu öyle yetiştirmişlerse çocukta kendini ifade edemiyor.” Bir başka veli (v9) aile içi iletişime vurgu yaparak akran zorbalığına maruz kalmada aile içi iletişimin önemine dikkat çekmiştir.

“Aile içerisinde çok fazla disiplin, iletişim kopukluğundan, baskıcı ve disiplinli

ortamda büyüyen çocuk daha çok bunları görüyor ve normal olarak karşılıyor ve ifade etmiyor.” Akran zorbalığına maruz kalma nedeni olarak bir başka veli (v10) öğrencilerin yetiştiği aile tutumlarının etkisine dikkat çekmiştir.

Görüşme sürecinde dördüncü sorudan elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcılar zorbalık yapan çocuk neden bu davranışlara başvuruyordur sorusuna verdiği cevaplar incelenmiş ve ortak kodlar çıkarılmıştır. Bu kodlama sonucunda 1. Ailevi ilişkileri 2. Kişilik özellikleri ve 3.Çevre faktörleri oluşmuştur. Velilerin görüşlerine dair sonuçlar tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Çocukların Akran Zorbalığı Yapma Nedenlerine Dair Bulgular

Sıra	Kod	f	Görüş belirten veli kodları
1	Ailevi ilişkileri	15	v1,v2,v3,v5,v6,v7,v8,v9,v10,v11,v12,v13,v14,v16,v18
2	Kişilik Özellikleri	6	v4,v7,v15,v17,v19,v20
3	Çevre	5	v3,v6,v7,v8,v19

4.4.3. Ailevi İlişkileri

“Zorbalık yapan çocuk neden bu davranışlara başvuruyordur?” sorusuna araştırmaya katılan velilerin 15 tanesi (15/20) akran zorbalığına başvurma nedeni olarak öğrencilerin ailevi özelliklerini içeren ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Aile çocukların davranışlarını çok fazla sahiplenmediği, çocuktur yapar, ileride düzelir diye düşündükleri için, boşanmış, parçalanmış aile ortamı çocuklarda davranış bozuklukları oluşturuyor, anne baba arasındaki anlaşmazlıklar çocukları şımarıklığı olumsuz davranışlara sevk ediyor.” Katılımcı (v1) anne baba arasındaki anlaşmazlıkların ve boşanmasının çocukların davranışlarına olan etkisine dikkat çekmiştir.

“Aile etkilidir. Ebeveynlerinden şiddet gören çocuk herkese uygulayabilirim diye düşünür.” Katılımcı (v2) şiddetin öğrenilen ve örnek alınan yönüne dikkat çekmiştir.

“Bir çocuk ailesi tarafından evde sevgi görmüyorsa zorbalık yapabilir.” Katılımcı (v5) çocuklara gösterilen sevginin davranışa olan etkisine vurgu yapmıştır.

“Zorbalık yapma nedeni aileden kaynaklanıyordur. Çocuk ilgi görmek istiyordur. Kendisini kabul ettirmeye, ilgiyi çekmeye çalışıyordur.” Katılımcı (v9) çocukların fark edilmek, ilgi görmek için zorbaca davranışlara başvurduğuna dikkat çekmiştir.

“Zorbalık yapan çocuklara baktığımızda genellikle ailesi her istediğini yapıyordur, ailesi tarafından her istediği olan hayır denilmeyen çocuklar olduğunu görüyorum.”

Katılımcı (v10) ailelerin çocuk yetiştirmede kullandıkları anne baba tutumlarının çocukların davranışlarına olan etkisine vurgu yapmıştır.

4.4.4. Kişilik Özellikleri

“Zorbalık yapan çocuk neden bu davranışlara başvuruyordur?” sorusuna araştırmaya katılan velilerin 6 ‘sı (6/20) akran zorbalığına başvurma nedeni olarak öğrencilerin bireysel özelliklerini içeren ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Zorbalık yapan çocuk kendini etrafındakilere farklı gösterme, değişik gösterme, karşı taraf üzerinde baskı kurmak istemesi veya karşı tarafı kıskanması.” Katılımcı (v4) öğrencilerin arkadaşları arasında farklı görünmek istemesi ve baskı kurmak için zorbaca davranış sergilediklerini ifade etmiştir.

“Çocukta olsa bazı insanlarda şey vardır, kendini lider olarak görme o bence etkilidir.” Katılımcı (v7) öğrencilerin liderlik özelliklerini ortaya koymak için zorbaca davranışlar sergilendiğini ifade etmiştir.

“Kendisini ispatlama, çevresine ve ailesine kendini gösterme, üstün görme olabilir.” Katılımcı (v15) öğrencilerin kendilerini çevrelerine kabul ettire bilmenin için zorbaca davranışa başvurulduğuna vurgu yapmıştır.

“Zorbalığı uygulayan kişi dışa dönük, zorbalığa uğrayan içe dönük, zekâ seviyesi daha yüksek veya normal oluyor genelde.” Katılımcı (v20) öğrencilerin dışa dönüklüğü ve zekanın zorbaca davranışta bulunma nedeni olduğu ifade etmiştir.

4.4.5. Çevre

“Zorbalık yapan çocuk neden bu davranışlara başvuruyordur?” sorusuna araştırmaya katılan velilerin 5 tanesi (5/20) akran zorbalığına başvurma nedeni olarak öğrencilerin içinde bulunduğu çevresel özellikler içeren ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Benim kendi fikrim aile içerisinde şiddet varsa veya yakın çevrede arkadaş, akrabalar gibi.” Katılımcı (v3) öğrencilerin etkileşimde olduğu arkadaş ve akrabalarından oluşan yakın çevresinin davranışa olan etkisine dikkat çekmiştir.

“Bence aile, yakın çevresinde sürekli şiddet olaylarına maruz kalıyorsa, tanık oluyorsa bunu arkadaşları üzerinde uygulamak isteyebilir. Günümüzde sosyal medyada çocukların başıboş kalması, kontrolsüz şekilde videolar, filimler izlemesi oradan görmesi olabilir.” Katılımcı (v6) öğrencilerin etkileşimde bulunduğu ve izlediği film ve videoların zorbaca davranışa neden olduğunu ifade etmiştir.

“Bence birinci ailede şiddet varsa, çevre ve sosyal medya bu konuda çok etkili. Küçük yaştan çocuklara cep telefonları veriyoruz, oyunlar oynuyorlar ve bu oyunlar genelde vurmali kırmali ve öldürmek üzerine.” Katılımcı (v19) çocukların teknoloji üzerinde oynadıkları oyunların zorbaca davranışa olan etkisine vurgu yapmıştır.

4.5. Ailelerin Akran Zorbalığı ile Mücadele Yöntemleri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın beşinci görüşmesi sorusu “Akran zorbalığı ile mücadele etmek için neler yapıyorsunuz/yapardınız? şeklindedir. Görüşme sürecinde beşinci sorudan elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcıların akran zorbalığı ile mücadele etmek için neler yapardınız sorusuna verdiği cevaplar incelenmiş ve ortak kodlar çıkarılmıştır. Bu yapılan analiz sonucunda 1. Çocuk ile iletişim 2.Sınıf öğretmeni ile iletişim 3.Rehberlik servisi ile iletişim ve 4. Okul yönetimi ile iletişim olarak velilerin cevapları kodlanmıştır. Velilerin görüşlerine dair sonuçlar Tablo 7’te gösterilmiştir.

Tablo 7. Ailelerin Akran Zorbalığı ile Mücadele Yöntemine Dair Bulgular

Sıra	Kod	f	Görüş belirten veli kodları
1	Çocuk ile İletişim	15	v1,v2,v3,v4,v7,v8,v10,v11,v12,v13,v14,v16,v17,v18,v19
2	Sınıf Öğretmeni ile İletişim	15	v1,v2,v3,v5,v6,v9,v11,v13,v14,v15,v16,v17,v18,v19,v20
3	Rehberlik Servisi ile İletişim	8	v3,v6,v8,v9,v12,v15,v19,v20
4	Okul Yönetimi ile İletişim	3	v6,v7,v20

4.5.1. Çocuk ile İletişim

Aileler akran zorbalığı ile mücadele etmek için neler yaparsınız? sorusuna araştırmaya katılan velilerin büyük bir kısmı (15/20) çocukları ile konuşarak akran zorbalığı ile mücadele edeceklerini belirten ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Öncelikle çocuğumla konuşmaya çalışıyorum, ona bu konuda karşıdaki insan sana ne yaparsa sen karşılık verme nöbetçi öğretmene söyle diyorum.” Katılımcı (v2) akran zorbalığı ile mücadele konusunda çocuğuna iletişim yöntemi ile yardım isteme becerisini kazandırmaya dikkat çekmiştir.

“Kendim konuşarak, eşimle konuşarak yanında olduğumu belirttik, yanındayız seni

sevdiğimizi söyledik.” Sözleriyle cevap veren katılımcı (v10) çocuğun yaşadığı zorbalık sonrasında ailesinin yanında olduğunu bilmesinin akran zorbalığı ile mücadelede etkili olduğuna vurgu yapmıştır.

“Çocuğumla konuşur, iletişim kurar konuyu öğrenir ona göre hareket ederdim.” Katılımcı (v13) akran zorbalığı ile mücadele kapsamında yaşanan davranış hakkında bilgi sahibi olmanın önemine dikkat çekmiştir.

“Konuşabilir, kendini ifade edebilir öğretmen ile konuş ya da kişilerden uzak dur derdim.” Katılımcı (v16) zorbalıkla mücadele konusunda çocuğunu konuşarak cesaretlendireceğine vurgu yapmıştır.

4.5.2. Sınıf Öğretmeni ile İletişim

Aileler akran zorbalığı ile mücadele etmek için neler yaparsınız? sorusuna araştırmaya katılan velilerin 15 tanesi (15/20) sınıf öğretmeni ile görüşerek akran zorbalığı ile mücadele edeceklerini belirten ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Şimdi biz şöyle yapmaya çalışıyoruz hemen öğretmene söylüyoruz, Öğretmenim çocuklar arasında şöyle bir olay olmuş bilginiz olsun diye.” Katılımcı (v5) çocuklarının yaşayacağı akran zorbalığı davranışında sınıf öğretmeni ile iletişim kurarak çözmeye çalıştıklarını belirterek akran zorbalığı ile mücadelede sınıf öğretmenin önemine vurgu yapmıştır.

“Öğretmeni ile iletişime geçer konunun nedenlerini araştırırdım ve gerekli desteği alırdım.” Katılımcı (v15) akran zorbalığının nedenlerini bilmenin ve sınıfı öğretmeninden destek almanın akran zorbalığı ile mücadelede önemine değinmiştir.

“Ben çocuğumu rahatlatma boyutundayım, iletişimi hep açık tutuyorum ve öğretmeni ile iletişim halindeyim.” Akran zorbalığı ile mücadelede çocukla iletişimin yanında sınıf öğretmeni ile iletişim halinde olmanın önemine vurgu yapılmıştır. (v18)

“Bir aile bu durumla karşılaştığında ilk müracaat edeceği sınıf öğretmenidir” Katılımcı (v20) akran zorbalığı ile mücadelede ailelerin ilk yardım istemesi gereken kişinin sınıf öğretmeni olduğunu belirterek sınıf öğretmeni ile görüşmenin önemine dikkat çekmiştir.

4.5.3. Rehberlik Servisi ile İletişim

Aileler akran zorbalığı ile mücadele etmek için neler yaparsınız? sorusuna araştırmaya katılan velilerin 8’i (8/20) rehberlik servisi ile görüşerek akran zorbalığı ile mücadele edeceklerini belirten ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Şimdi okullarda rehberlik öğretmenleri var, görüştüğümüz, görüşebildiğimiz, çocuğumuzu anlayabildiği, onlardan destek alabiliriz.” Katılımcı (v3) akran zorbalığı ile mücadele yönteminde okullarda bulunan rehberlik öğretmenlerinin varlığına ve etkililiğe vurgu yapmıştır.

“Ben şimdi empati kuruyorum eğer çocuğum yaşasaydı okulundaki rehber öğretmenlerden yardım alırdım.” Katılımcı (v6) akran zorbalığı yaşandığı durumda bu durumla mücadelede rehber öğretmenlerin sorumluluğuna dikkat çekmiştir.

“Okulda yaşandıysa bu zorbalık davranışı rehber öğretmen ya da pedagoğdan yardım alırdım.” Katılımcı (v12) okullarda yaşanan akran zorbalığı ile mücadelede rehber öğretmenlerin önemine dikkat çekmiştir.

4.5.4. Okul Yönetimi ile İletişim

Aileler akran zorbalığı ile mücadele etmek için neler yaparsınız? sorusuna araştırmaya katılan velilerin 3'ü (3/20) okul yönetimi ile görüşerek akran zorbalığı ile mücadele edeceklerini belirten ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda;

“Ben şimdi empati kuruyorum eğer çocuğum yaşasaydı okul idaresindenden yardım alırdım.” Katılımcı (v6) akran zorbalığı ile mücadelede okul idaresinin sorumluluğuna dikkat çekmiştir.

“En mantıklısı okula gelip okul yönetiminden yardım istemek, görüşmek.” Katılımcı (v7) akran zorbalığı ile mücadele okul yönetimi ile iletişime geçmenin önemine vurgu yapmıştır.

“Bir aile bu durumda karşılaştığında ilk önce müracaat edeceği sınıf öğretmeni, sonra okulun rehberlik servisi ve sonra okulla iletişim, irtibat kurarak hareket edilmesi gerekir.” Katılımcı (v20) akran zorbalığı ile mücadele için aile sınıf öğretmeni, rehberlik servisi ve okul yönetiminin birlikte hareket etmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

4.6. Akran Zorbalığının Önlenmesine Yönelik Beklentiler ile İlgili

Bulgular

Araştırmanın altıncı görüşme sorusu “Akran zorbalığının önlenmesi için neler yapılmalı? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir? şeklindedir. Görüşme sürecinde altıncı sorudan elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcıların akran zorbalığının önlenmesi için yapılması gerekenler sorusuna verdiği cevaplar incelenmiş ve ortak kodlar çıkarılmıştır. Bu yapılan analiz sonucunda 1. Ailelerin Yapması Gerekenler 2. Okulların Yapması Gerekenler

olarak velilerin cevapları kodlanmıştır. Velilerin görüşlerine dair sonuçlar Tablo 8’te gösterilmiştir.

Tablo 8. Akran Zorbalığının Önlenmesine Dair Bulgular

Sıra	Kod	f	Görüş belirten veli kodları
1	Ailelerin Yapması Gerekenler	19	v1,v3,v4,v5,v6,v7,v8,v9,v10,v11,v12,v13,v14,v15,v16,v17,v18,v19,v20
2	Okulların Yapması Gerekenler	18	v1,v2,v3,v4,v5,v6,v8,v9,v10,v11,v12,v13,v14,v15,v17,v18,v19,v20

4.6.1. Ailelerin Yapması Gerekenler

Aileler akran zorbalığının önlenmesi için neler yapılmalı? sorusuna araştırmaya katılan velilerin neredeyse tümünün (19/20) verdikleri cevaplar alt kodlara ayrılmış ve ayrılan alt kodlardan ulaşılan bulgular ailelerin yapması gereken davranışlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan alt kodlar;

“Ailelerin çocuklara tutumu çok önemli onları dinlemek, fikirlerini beyan etmeleri için fırsatlar vermek, fikirlerini söylediklerinde aşağılamamak, daha çok dinlemek gerekir.” Katılımcı (v3) toplumda akran zorbalığının azaltılması ve önlenmesi için ailelerin çocuklarını dinlemeleri, onları düşünce ve fikirlerini söylemeleri konusunda cesaretlendirmelerinin önemli olduğuna vurgu yapmıştır.

“Bence burada evde anne baba tutumları, ilişkileri çok önemli. Evdeki aile ortamı ve huzuru, anne, baba ve çocuklar arası iletişim iyi olması, sorunları ve çözümleri çocuğun seviyesine uygun anlatılmalı, çocuğa değerli olduğu hissettirilmeli.” Katılımcı (v6) aile içi iletişim ve aile tutumlarının akran zorbalığının önlenmesinde önemli olduğuna dikkat çekmiştir.

“Bence aileler çocuklarla iletişim kurmalı, çocuktan okula dair bilgi alması önemli. Akran zorbalığı yaşandığı anda öğretmen, rehberlik servisi ve okulla iletişime geçmesi, süreci yönetmesi önemlidir.” Akran zorbalığının önlenmesinde ailelerin öğretmen, rehberlik servisi ve okul yönetimi ile iş birliğine geçmesi gerektiğini vurgulayan katılımcı (v9) akran zorbalığının önlenmesine yönelik ailelerin okul ile sürekli iletişim halinde olmasının önemine vurgu yapmıştır.

“Ailelerin çocuklarına sınırlar koyması, iletişim becerilerini öğretmesi ve empati kurmayı öğretmesi gerekir.” Katılımcı (v10) çocuk eğitiminde ve olumsuz davranışların önlenmesinde çocuğa sınır koymanın ve iletişim becerilerini kazanmanın önemine dikkat çekmiştir.

“Öncelikle aileler çocuklarının internet ortamında güvenli olmalarını sağlamalıdır, oyun ve videolardan çok etkilenmekte olup, bunlara sınır koymaları, bunun yanı sıra ailelerin kendi davranışlarını da düzeltmeleri gerekmektedir.” Katılımcı (v15) zorbaca davranışların internet ortamında, oyunlardan ve videolardan öğrenildiğine dikkat çekerek zorbalığın azaltılması ve önlenmesi için ailelerin çocuklarını gözlemlemeleri ve internette geçirdiği süreye sınır koymaları gerektiğine vurgu yapmıştır.

“Aileler empati yeteneğini, becerisini, duygusunu çocuğa kazandırmak, çocuğa zorbalık davranışının kötü olduğunu kavratmak gerekir.” Katılımcı (v20) sağlıklı iletişimin unsurlarından olan empati yeteneğinin çocuklara aileler tarafından kazandırılması gerektiğini, bu yetenek kazandırıldığı takdirde çocukların zorbaca davranışlara başvurmayacaklarına dikkat çekmiştir.

4.6.2. Okulların Yapması Gerekenler

Aileler akran zorbalığının önlenmesi için neler yapılmalı? sorusuna araştırmaya katılan velilerin büyük oranda (18/20) verdikleri cevaplar alt kodlara ayrılmış ve ayrılan alt kodlardan ulaşılan bulgular okulların yapması gereken davranışlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan alt kodlar;

“Bana göre bu iş eğitimin içerisinde biter, okullarda tiyatrolar, seminerler düzenlenebilir, okulda öğrenciler çok sıkılıyor. Bu olay tiyatroya dönüştürülerek yapan kişiler tespit edilir ve onlara ona göre roller verilerek ne hissettiklerini yaşamaları sağlanabilir.” Katılımcı (v2) okullarda eğitim öğretim dışında tiyatrolar düzenlenerek akran zorbalığına dikkat çekilmesi, zorbalığı yapan kişilere empati duygusunu yaşaması sağlanarak bu davranıştan vazgeçmesi sağlanacağına dikkat çekmiştir.

“Günümüzde öğretmelerin bir yaptırımı olmadığı için sadece yapma oğlum, yapma kızım gibi telkinlerde bulunuyor ya da aileler ile paylaşıyor. Bununla ilgili ders olabilir.” Katılımcı (v5) akran zorbalığı davranışının ders olarak müfredata girmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

“Şimdi eğitim öğretim süreci klasik olarak söylenen veli, öğretmen ve öğrenciden oluşan üçlü sacayağıdır. Bu noktada veli seminerleri yapılmalı, öğretmenler olayı görmezden gelmeyerek iyi takip etmelidir.” Katılımcı (v6) eğitim öğretimin üç paydaşı okul öğrenci veli unsuruna dikkat çekmiş ve birlikte hareket edilmesine ve velilere yönelik eğitimler düzenlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

“Okullarda sosyal aktiviteler daha fazla yapılmalı ve teknoloji bağımlılığı hakkında

bilgilendirmeler yapılmalı.” Katılımcı (8) akran zorbalığı ile mücadele kapsamında okullarda yapılacak çeşitli sosyal aktivitelere ve teknoloji bağımlılığı konularında eğitimler düzenlenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Bu bölümde ilkökul öğrenci velilerinin akran zorbalığına yönelik görüşleri ve akran zorbalığı ile mücadele yöntemlerine dair görüşme formundan elde edilen bulgular literatür doğrultusunda tartışılmaktadır.

Akran zorbalığı çocuklar, ergenler ve gençler arasında zaman geçtikçe yaygınlaşarak artan bir fenomen iken, bu olumsuz davranışa maruz kalan, seyirci olan ve hatta uygulayan çocuklar üzerinde psikolojik, sosyal ve fiziksel etki bırakan hatta bu etkilerin izlerinin gelecek dönemlerde de çocukları olumsuz etkilediği bilinmektedir (Genç, 2007).

Akran zorbalığı davranışının en sık yaşanan yerlerden biri olan okullar üzerine yapılan araştırmalarda, çocuklar ve ergenler arasında yaygınlaşan, iletişim problemi haline dönüşen akran zorbalığı davranışını önlemek için öğrencilerle iletişim halinde bulunan bütün paydaşların, okul yönetimi, öğretmen ve ailelerin ortak bir yöntem belirlemesi, olumlu bir okul atmosferi oluşturmaları gerekliliğinin vurgulandığı görülmektedir (Arslan ve Akın, 2016). Bu düşünceden hareketle akran zorbalığına dair ailelerin farkındalıkları ve mücadele yöntemleri akran zorbalığı ile mücadelede önem teşkil etmektedir.

Öğrenciler arasında yaşanan ve her geçen gün artarak devam eden akran zorbalığı davranışının birçok nedeni vardır. Bu nedenlerin başında ise çocukların iletişim becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olan aileler gelmektedir. Bu nedenle ailelerin akran zorbalığı davranışına dair farkındalıkları ve mücadelesi oldukça önemlidir. Öğrenciler arasında yaşanan bu akran zorbalığı davranışı ile mücadele yöntemleri ve akran zorbalığının önlenmesinde konusunda ailelerin görüşleri oldukça önem kazanmaktadır. Bu sebeple akran zorbalığı konusunda ailelerin farkındalıklarını ve akran zorbalığı ile mücadele yöntemlerini ortaya koyan bu çalışma literatüre özgün bir katkı sunacağı düşünülmüştür.

Çalışmada ilkökul öğrenci velilerinin görüşme sorularına verdiği yanıtlara dair bulgular aşağıda yer almaktadır. Araştırmaya katılan velilere sizce akran zorbalığı nedir? Akran zorbalığını nasıl tanımlarsınız sorusuna verdikleri cevaplar betimlenerek analizi yapılmış ve ortak kodlar çıkarılmıştır. Katılımcılar tarafından verilen cevaplar fiziksel kötü davranma, sözel kötü davranma alaycı konuşma ve psikolojik baskı olarak kodlanmıştır. Yapılan analiz aşamasında katılımcıların neredeyse tümünün akran zorbalığına yönelik betimlemesi bu eğilimin genel olarak şiddet boyutuna vardığı yönündedir. Aksoy (2019), yapmış olduğu araştırmada öğretmen ve yöneticilerin büyük bir çoğunluğunun, akran

zorbalığını öğrencilerin bilinçli ve kasıtlı olarak birbirlerine gösterdikleri fiziksel, sözel ve psikolojik şiddet olarak ifade ettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Elde edilen bu bulgu velilerin akran zorbalığı tanımlamasını destekler niteliktedir. Oysaki akran zorbalığı ile şiddet birbirinden farklı olgulardır. Katılımcıların tanımlamalarının şiddet ile birlikte kullanımı zorbalık davranışlarının ancak şiddet boyutuna ulaştığında görünürlük kazandığı yönünde yorumlanmaktadır. Akyol Atış vd. (2018), öğretmen ve yöneticilerle yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerin akran zorbalığını öğrencilerin birbirlerine baskı ve şiddet uygulaması olarak tanımladıkları sonucuna ulaşmış ve bu bulgu ile araştırmada velilerin ortaya koyduğu akran zorbalığının şiddete ulaştığında görünürlük kazandığını destekler niteliktedir. Katılımcılardan elde edilen bu bulgular doğrultusunda ailelerin akran zorbalığına ilişkin farkındalık kazanmalarını konusunda çalışmaların planlanması önemli olacağı düşünülmektedir. Yapılan araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğu hangi tür davranışlar zorbalık olarak ifade edilir sorusuna fiziksel kötü davranma, sözel kötü davranma ve alaycı konuşma olarak cevapladıkları görülmüştür. Kepenekçi ve Çinkır (2006), öğrenciler ile yapmış olduğu çalışmada çocuklar arasında en yaygın görülen zorbalık türünün sözel zorbalık, ikinci olarak ise fiziksel zorbalık olduğunu sonucu ortaya konmuştur. Araştırmada elde edilen bu bulgular yurt içinde akran zorbalığı üzerine yapılan birçok araştırma bulgularıyla (Çinkır,2006; Yöndem ve Totan, 2007) desteklenmektedir. Çinkır (2006), yapmış olduğu çalışmada ülkemizde sözel, fiziksel, duygusal ve cinsel zorbalık türlerinin daha sık görüldüğünü ortaya koymuştur. Kartal ve Bilgin (2008), yapmış olduğu araştırma öğrenciler arasında en çok yaşanan zorbalık türlerini, sözel, fiziksel ve gruptan dışlama olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan araştırmada fiziksel kötü davranma (vurma, itme vb.) fazla çıkması aslında katılımcıların verdiği cevapları kodlara ve alt kodlara ayrılmasından kaynaklanmıştır. Araştırmada velilerin verdiği cevaplar incelendiğinde sözel kötü davranma (tehdit, argo kelime vb.) ile alaylı konuşma (lakap takma, alay etme vb.) cevapları (Kepenekçi ve Çinkır, 2006; Çinkır, 2006), çalışmalarını destekler niteliktedir. Özkan ve Çifçi (2010), ilköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrenciler en çok fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Ailelerin büyük çoğunluğu çocuklarının zorbalığa uğramadığını, zorbaca davranışlara uğrayan veliler ise çocuklarının zorbalığa uğradıklarında davranışlarındaki değişimlerden, konuşmalarındaki; hırçınlık, içine kapanıklık, sessizleşmelerinden, duygularındaki; öfke patlamaları, üzüntülerinden, fiziksel belirti; vücudundaki yara ve morluklardan ve akademik olarak okula gitme isteksizliği ile ders başarılarındaki düşüşten fark ettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Literatürde bu bulguları destekleyen Aksoy (2019), yönetici ve öğretmenler

üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında öğretmenlerin zorbalığa maruz kalan öğrencilerin bir başkasına zorbalık yaptığı, yani mağdur/zorba rolüne geçtiğini, akademik olarak okul devamsızlığının arttığını ve akademik başarıda düşüşün yaşandığına dikkat çekmiştir. Yine farklı bir çalışmada Aslan (2024), zorbalığa maruz kalan öğrencilerin nasıl tepkiler verdiğini araştırdığı çalışmada öğrencilerin yalnız kalmayı seçtiklerini, sessizleştiklerini, aşırı yemek yeme davranışı gösterdikleri, aile bireylerine karşı saldırgan davranışlarda bulundukları ve akademik olarak okul başarılarının düştüğü ve okula devamlılığın azaldığı bulgusuna ulaşmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar yapılan çalışmada ulaşılan bulguları destekler niteliktedir.

Akran zorbalığı davranışının bireylerde uzun sürecek etkilerine uzmanlar dikkat çekmektedir (Gökler, 2009). Bu etkilerinden dolayı akran zorbalığı davranışının göz ardı edilmesi, gelecekte öğrencilerin etkileşiminde bulunduğu aileyi, yaşadığı çevresini ve toplumu etkileyen büyük sorunlara yol açabileceği öngörülmektedir. Akran zorbalığı davranışı bireylerin üzerinde fiziksel, ilişkisel, ruhsal ve akademik yönden olumsuz ve yıkıcı etkiler bırakmaktadır (Ayanoğlu ve Dilmen Bayar, 2023). Akran zorbalığı davranışının maruz kalan bütün paydaşlar üzerinde, zorba, mağdur, seyirci olumsuz etkileri bulunmaktadır (Kale ve Demir, 2017). Akran zorbalığı davranışının öğrenciler üzerinde etkisini araştıran çalışmada Gürhan (2017), akran zorbalığı davranışının öğrenciler üzerinde fiziksel, sosyal, psikolojik ve akademik gelişimine olumsuz etkiler bıraktığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırmada da ailelerin büyük çoğunluğu akran zorbalığının çocukların geleceğine etkisi olarak çocuklarda özgüven kaybı oluşturacağı, bunun yanında sosyal ortamlardan uzaklaşıp asosyal bireylere dönüşebileceklerini ve psikolojik sorunlar yaşayacağını belirtmişlerdir. Rigby (2003), akran zorbalığı davranışının maruz kalan birey üzerinde etkilerini dört grupta kategorize etmiştir. Bu etkiler düşük psikolojik sağlamlık, düşük sosyal uyum, fiziksel hastalıklar ve psikolojik rahatsızlıklardır. Zorbalık içeren davranışlar hem zorbaca davranışta bulunan öğrencilerde hem de zorbalığa uğrayan mağdur öğrencilerde depresyon belirtileri, psikolojik bozukluklar, aile içi ilişkilerde bozulmalara etki etmektedir (Gürsoy, 2010). Akran zorbalığı davranışının birey üzerine uzun süreli etkisini araştıran araştırmalar, velilerin araştırma soruna verdiği cevapları destekler niteliktedir. Topçu (2018), yaptığı araştırma yapılan zorbalık davranışlarının hem yapan hem de zorbaca davranışlara maruz kalan kişiler üzerinde fiziksel, psikolojik ve sosyal etkilerinin sonuçlar yarattığını ortaya koymuştur.

Akran zorbalığı davranışının ortaya çıkma nedenlerini farklı değerlendirmeler yaparak açıklayan çalışmalar söz konusudur (Yaman vd.2011). Bu tez çalışmasında araştırmaya katılan velilerden elde edilen bulgular doğrultusunda cevaplar analiz edilerek kodlar

oluşturulmuş ve bu doğrultuda katılımcıların verdiği cevaplardan ortaya çıkan ortak kodlar akran zorbalığında bulunan öğrencilerin neden bu davranışa başvurduğunu açıklamaya yöneliktir. Bu kapsamda katılımcılar öğrencilerin ailevi ilişkileri, zorbaların kişilik özellikleri ve öğrencilerin bulunduğu çevre bu olumsuz davranışa neden olduğunu açıklamışlardır. Literatürde bu çalışmada ortaya çıkan sonucu destekleyen çalışmada Hoşgörür ve Orhan (2017), ailelerin çocuklarını yetiştirme tarzlarının, aile içi iletişim ve şiddet, çocukların içerisinde etkileşimde bulunduğu çevre ve sosyal medya üzerindeki şiddet içerikli yayınların akran zorbalığı nedeni olarak görülmüştür. Genç (2007), çocukların büyüme sürecinde tanık oldukları aile içi şiddet ve zorbalık davranışlarının ileride çocuklarında zorbaca davranışlar göstermesine neden olduğu, yine farklı bir araştırmada Arslan (2008) aile bireylerinin birbirlerine uyguladıkları şiddete tanık olan veya bu şiddeti gören çocukların zorbaca davranışlarda bulunmasına etki ettiği bulgusunu ortaya koymuştur. Tatlıoğlu (2016), yapmış olduğu çalışmada veliler çocuklarının bilgisayar, TV ve internet başında çok fazla zaman geçirdiği ve buradan olumsuz etkilendikleri sonucunu ortaya koymuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere çocukların içinde bulundukları aile ortamında kullanılan iletişim yöntemleri, anne baba tutumları, ailenin rol model davranışları, çocukların sanal dünyada etkileşimde bulunduğu ortam ve çocuğun yaşadığı, büyüdüğü çevre zorbaca davranışta bulunmasında önemli bir etkiye sahiptir. Katılımcılara zorbalığa maruz kalan öğrencilerin neden bu davranışa maruz kaldıkları sorulduğunda katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda öğrencilerin zorbalığa maruz kalma nedenleri bireysel özellikler ve ailevi özellikler olarak belirlenmiştir. Katılımcılar genellikle zorbalığa maruz kalan öğrencilerin sessiz, içine kapanık ve yalnız olarak tanımladıkları ve bu nedenle zorbalığa uğradıklarını belirtmişlerdir. Yine zorbalığa maruz kalan öğrencilerin içinde bulundukları aile ortamından kaynaklı mağdur olduklarını belirterek, yetiştikleri anne babaların tutumları, iletişim yöntemlerinden kaynaklandığını açıklamışlardır. Araştırmada ortaya çıkan bu sonucu destekleyen bir çalışmada Totan (2008), çocukların anne ve babalarıyla olan ilişkilerinin artması, kullanılan sağlıklı iletişim yöntemi sonucunda zorba veya mağdur olma durumlarında azalma olduğunu belirtmiştir. Yine farklı bir araştırmada Jankauskiene vd. (2008), mağdur konumunda bulunan öğrencilerin aile bireyleri ile yakın bir ilişki kuramadıklarını bulgusunu ortaya koymuştur. Ergün (2011), anne ve babaların çocukları ile ilişkilerinde kullandıkları tutumların, akran zorbalığı davranışında taraf olma durumuna etki ettiğini ortaya koymuştur. Çarkıt ve Bacanlı (2020) ve Yalçıntaş Sezgin (2018), yapmış oldukları çalışmalarda ailesel faktörlerin akran zorbalığı davranışlarının nedenleri olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Uysal ve Dinçer (2012), yapmış olduğu çalışmasında kimi

öğrencilerin şiddet uygulayan aile bireylerini kendilerine rol model olarak aldıkları ve bu şiddet içerikli davranışları okulda akranlarına uyguladığı bulgusunu ortaya koymuştur. Bütün bu bulgular ışığında velilerin çocukları ile kuracakları yakın ilişkiler, ilişkilerinde kullanacakları sağlıklı iletişim yöntemleri, çocukların yaşantılarından yakından ilgilenme, çocuğun yaşadığı bir sorun karşısında sağlıklı problem çözme becerilerini destekleyecek şekilde yaklaşımlarda bulunması akran zorbalığını önlemeye yönelik etkili yöntemler olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Çalışmanın beşinci sorusu olan velilerin akran zorbalığı ile mücadelesinde seçtikleri yollara ilişkin görüş belirten katılımcılar akran zorbalığını önlemek ya da azaltmak için çocukları ile iletişim kurduklarını ve sınıf öğretmeni ile iş birliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu mücadele yönteminden beklenen çözüm alınamadığında ise okul rehberlik servisi ve okul yönetimi ile iletişime geçerek soruna çözüm aradıklarını belirtmişlerdir. Aslan (2024), yaptığı çalışmada ebeveynlerin zorbalığa müdahale yöntemi olarak öğretmen ve okul yönetimi ile paylaşımda bulundukları, çocuklarının yaşadıkları sorunu anladıklarını ve onların yanında olduğunu belirtecek şekilde yaklaşım gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bir başka çalışmada Karadeniz (2022), annelerin akran zorbalığına karşı tutumlarını araştırmış ve sonuç olarak okulla irtibata geçirim diyenler %51,2, olayı görmezden gelmesini söyleyenler %15,2, çocuğumla konuşur ve cesaretlendiririm diyenler %14,4, zorbanın ailesi ile görüşürüm diyenler %16 ve zorbalık yapan çocukla görüşürüm söyleminde tutumu sergileyen %9,6 sonucuna ulaşmıştır. Araştırma bulgusunda elde edilen müdahale yöntemi ile araştırmalardan elde edilen veriler birbirlerini destekler niteliktedir. Cincioğlu ve Yaşar (2023), yapmış olduğu çalışmada velilerin zorbalığı fark ettikleri andan itibaren bir keşif döneminin başladığını, bu aşamada daha çok çocuklarıyla konuşmayı tercih ettiklerini, bu konuda çözüm bulamadıklarında öğretmen ve okulu sürece dâhil ettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda aileler zorbalık davranışı ile mücadele en sık gösterdikleri tutum çocuğu ile iletişim kurmak ve okul ile iş birliği yapmak olduğu görülmüştür. Akran zorbalığı davranışı ile mücadele konusunda ailelerin tutumu, öğretmen ve okul yönetimin yaklaşımları çok önem arz etmesi nedeniyle ailelerin bu konuda gösterdikleri tutum doğru olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmanın altıncı ve son araştırma sorusu olan akran zorbalığının önlenmesine ilişkin veliler ailelerin ve okulun yapması gereken davranışlar üzerine görüş belirtmişlerdir. Veliler akran zorbalığı ile mücadele konusunda en büyük beklentiyi ailelerden beklemekte olup, ailelerin çocukları ile olan ilişkilerini düzeltmeleri, çocukları ile daha fazla zaman geçirmeleri çocuklarına sağlıklı iletişim becerilerini kazandırmaları ve aile içerisinde sağlıklı bir

atmosferin olmasına dikkat etmeleri gerektiğini belirten bulgulara ulaşılmıştır. Aslan (2024), yapmış olduğu çalışmada ebeveynlere yönelik yapılması gereken çözüm önerileri arasında ebeveynlerin zorbalık konusunda bilgilendirilmesi ve güçlendirilmesi gerektiği, çocuk yetiştirme sürecinde tutarlı tutum sergilemeleri ve sağlıklı bir aile ortamı kurularak sağlıklı iletişim yöntemleri, empati ve dinleme becerilerini kullanmayı öğrenmeleri gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Akran zorbalığı ile mücadele konusunda katılımcılar okulların yapması gerekenler olarak, akran zorbalığı konusunda velilere ve öğrencilere bilgilendirme seminerleri yapılmasına, akran zorbalığına dikkat çekecek drama, tiyatro gibi etkinliklerin planlanması, öğrencilerin okullarda eğleneceği sosyal etkinliklerin düzenlenmesi ve akran zorbalığı konusunun ders kitaplarında yer almasına vurgu yapmışlardır. Aslan (2024), ebeveyn ve öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında ebeveynler zorbalığın önlenmesinde öğretmenlerin önemli bir yeri olduğuna, öğretmenin yaşanan zorbalık olayına ilgisiz kalmaması ve müdahale ederek ilgili kişilerle paylaşması gerektiği bulgusuna ulaşmıştır. Güvентepe (2024), yönetici, öğretmen ve veliler ile gerçekleştirdiği çalışmasında akran zorbalığı önlenme yolu olarak ebeveyn eğitimleri, okul içi uygulamalar, sosyal etkinlikler ve Tv aracılığı ile bilgilendirme olmak üzere dört grupta açıklamıştır.

VI.BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuç

Samsun ili Bafra ilçesinde bulunan İsmet İnönü İlkokulda eğitim öğretime devam eden 20 öğrenci velisi ile ilkokul öğrenci velilerinin bir iletişim sorunu olan akran zorbalığı konusundaki farkındalığı ve akran zorbalığı ile mücadele yöntemleri araştırılmıştır.

Akran zorbalığı ile ilgili çalışmalar araştırıldığında yurt içinde ve yurt dışında birçok çalışmaya ulaşmak mümkündür. Ülkemizde eğitimin hemen hemen her kademesine yönelik çalışmalar yapılmış olsa da ağırlıklı olarak ortaokul ve ortaöğretim kademesinde yapılan çalışmalar çoğunluktadır. Yapılan bu çalışmaların büyük çoğunluğunun öğrenci ve öğretmenlerle yapılmış çalışmalardır. Literatür incelendiğinde ilkokul kademesinde akran zorbalığı konusunda az sayıda çalışmaya rastlanılmakta olup ancak velilerin bilgi farkındalığını araştırarak çalışmalara rastlanılmamıştır. Akran zorbalığının yaşanmasında hem maruz kalan hem de uygulayan çocukların bu davranışa başvurma nedeni olarak aile ilişkileri ve anne baba tutumlarının gösterilmesi aynı zamanda akran zorbalığı ile mücadelede en büyük rol oynayan velilerin akran zorbalığına dair bilgi ve farkındalıklarını ortaya koyan çalışmanın yapılmamış olması bu çalışmanın önemi artırmaktadır.

İlkokul öğrenci velilerinin akran zorbalığını nasıl tanımladıkları ve hangi tür davranışların zorbalık olarak tanımladıkları incelendiğinde akran zorbalığını fiziksel kötü davranma (vurma, itme vb.), sözel kötü davranma (tehdit, argo kelime vb.) ile alaylı konuşma (lakap takma, alay etme vb.) ve psikolojik baskı (küçümseme, hor görme vb) olarak ifade etmişlerdir. Buradan da anlaşılabileceği üzere akran zorbalığı davranışı veliler tarafından ancak şiddet boyutuna ulaştığında fark edilir bir hal aldığı oysa çocuklar arasında yaşanan duygusal ve ilişkisel zorbalık şiddete dönüşmeyen ancak çocuklar üzerinde davranışsal ve ruhsal sorunlara yol açan zorbalık çeşitleridir. Aynı zamanda günümüzde teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile ortaya çıkan siber zorbalık konusunda veliler hiç görüş belirtmemişlerdir. Bu durum ya velilerin siber zorbalık hakkında bilgisinin olmadığı ya da çocukların başına gelmediği için görüş belirtmemiş olabilir. Ancak ne şekilde olursa olsun son zamanlarda sıkça karşılaştığımız siber zorbalık konusu çok önem arz etmekte ve önlem alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle başta öğrenci velileri olmak üzere öğrenciler ile etkileşim kuran öğretmen, yönetici ve diğer okul çalışanlarının akran

zorbalığının önemini anlayacak ve bu konuda farkındalık oluşturacak çalışmalara ağırlık verilmesi önem arz etmektedir.

Araştırmacının velilere yönelttiği, “öğrencinin akran zorbalığına maruz kaldığını nasıl fark edersiniz” sorusuna katılımcılar davranışlarındaki değişimden (zorbaca davranma, bakışları, iştah değişikliği vb.), konuşmadaki değişimden (üslup, içe kapanma, konuşma bozukluğu), duygularda değişimden (üzgün, öfke, moral bozukluğu), akademik durumdaki değişimden (okula devamsızlık, dikkat dağınıklığı, isteksizlik) ve vücudundaki izlerden (kızarıklık, morarma vb.) fark etikleri sonucuna ulaşılmıştır. Akran zorbalığı davranışı öğrencileri genel olarak etkilemekte olup bu etkiler öğrencilerin davranışlarına, konuşmasına, akademik gelişimine olumsuz izler bırakmaktadır.

Araştırmanın bir başka sorusunda akran zorbalığının çocukların gelişimlerine etkisi sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu akran zorbalığının çocukların geleceğine etkisi olarak özgüven kaybı, bunun yanında sosyal ortamlardan uzaklaşıp asosyal bireylere dönüşebileceklerini, psikolojik sorunlar yaşayacağını ve iletişimsel zorluk yaşayacaklarını belirtmişlerdir. Akran zorbalığı davranışı ilk maruz kalındığı andan itibaren etkisini bireyler üzerinde göstermeye başlamakta olup, öncelikle maruz kalan öğrencilerin kendilerini suçlamaları, korku yaşamaları, zorbalığa maruz kaldığı ortamlardan kaçınma ve kendini sosyal ortamlarda ifade etmekten çekinme davranışı sergilemelerine neden olmaktadır. Bu zorbaca davranış erken fark edilip maruz kalan öğrenciye güven duygusu verilmediğinde öğrenci ilerleyen yıllarda benze duygu ve davranışların etkisinde yaşamını sürdürmeye devam etmek zorunda kalacaktır. Bu nedenle öğrenci ile teması olan aile, öğretmen ve okul paydaşlarının akran zorbalığı davranışına yönelik iş birliği içinde olmaları ve bir zorbalıkla mücadele konusunda eylem planı hazırlamaları önem arz etmektedir.

Akran zorbalığının yaşanma nedenlerinin neler olduğu sorusunu katılımcı veliler zorbalığa maruz kalan ve zorbaca davranan öğrenci boyutunda iki farklı grupta değerlendirilmiştir. Zorbaliğa maruz kalan öğrencinin neden başka öğrenci değil de o öğrenci zorbalığa maruz kalıyor düşüncesiyle cevaplar kodlanmış ve ortaya maruz kalan öğrencilerin bireysel özellikleri, ailevi özelliklerinden kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Maruz kalan öğrencilerin bireysel özellikleri olarak engelinin olması, çok başarılı olması ya da sessiz içine kapanık öğrenciler oldukları sonucuna elde edilmiştir. Aile özelliklerine bakıldığında ise baskıcı bir aile tutumu ile yetişmiş, çocuğun kendini ifade etmesine fırsat verilmeyen bir aile ortamının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zorbaca davranış sergileyen öğrencilerin neden bu davranışa başvurduğu konusunda ise katılımcılar aile ilişkilerine dikkat çekmiş ve zorbaca davranışta bulunan öğrencilerin aile ilişkilerinde de şiddet, baskı ve

zorbalığın olduğuna bu öğrencilerinde bu durumu rol model almış olabileceklerine dikkat çekmişlerdir. Kişilik özellikleri olarak ise öğrencinin zorbaca davranış sergileyerek kendini ön plana çıkarmak istemesi, lider ruhlu olduğunu zorbaca davranış sergileyerek ortaya koymak istemesinden kaynaklandığı sonucu ortaya konmuştur. En son olarak zorbalanın yetiştiği, etkileşimde bulundukları çevrenin sergiledikleri olumsuz davranış üzerinde etkisi olduğu sonucu ortaya konmuştur.

Araştırmaya katılan velilere akran zorbalığı ile siz nasıl mücadele ederdiniz sorusuna katılımcılar çocukları ile iletişim kuracaklarını, onu yaşadığı bu olumsuz davranış konusunda cesaretlendireceklerini ve ona yanında oldukları hissini, güven duygusunu hissettireceklerini ifade etmişlerdir. Çocukları ile iletişim sürecinden sonra mutla sınıf öğretmeni ile iletişim sağlayacakları ve süreçten haberdar olmasını sağlayacaklarını belirtmişlerdir. Bu nokta ilkokulda akran zorbalığının çözümü veya önlenmesi noktasında sınıf öğretmenlerinin önemli bir yeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı veliler sınıf öğretmeni ile paylaştıktan sonra olayın devam etmesi durumunda okul rehberlik servisi ve okul yönetiminde yardım isteyeceklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada velilere artık büyük bir iletişim sorunu haline dönüşen akran zorbalığı davranışının önlenmesi ya da azaltılması konusunda neler yapılmalı sorusu yöneltilmiş ve katılımcı veliler akran zorbalığı ile mücadele konusunda ailenin önemine dikkat çekmişlerdir. Bu konuda ailelerin çocuk yetiştirme sürecinde tutarlı tutum sergilemeleri, sağlıklı iletişim becerilerini kullanmaları ve çocuklarına bu becerileri kazandırmaları gerektiği bunun yanı sıra davranışları ile çocuklarına örnek olmalarına dikkat çekerek, çocuklarının özgüvenlerini geliştirmeye yönelik görev ve sorumluluklar vermeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine katılımcı veliler akran zorbalığı ile mücadele konusunda öğretmen ve okul yönetiminin önemine dikkat çekmişlerdir. Bu olumsuz davranışla mücadele konusunda sınıf öğretmenlerinin daha dikkatli olmaları gerektiği, zorbalığa dikkat çekici drama, tiyatro gibi sosyal etkinliklerle öğrencilerde farkındalık oluşturmaları gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Veliler okul rehberlik servisinde de bu konuda beklentide bulunmuşlar ve okul rehberlik servisleri öğrenci ve velilere yönelik konu ile ilgili düzenli farkındalık seminerleri vermelerinin zorbaca davranışla mücadelede etkili olacağı sonucu oluşturmuştur.

6.2. Öneriler

Araştırma sonucundan elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

Bu araştırma bir ilde ve tek bir kurumda gerçekleştirilmiştir. İl sayısı artırılarak daha geniş bir örneklem seçilebildiği takdirde araştırmanın alt amacı olan farkındalık daha geniş alana yayılabilme potansiyeli taşımaktadır.

Mevcut araştırmada aile içi sağlıklı iletişim becerilerinin akran zorbalığını azaltacağı yönünde bulgu elde edilmiştir. Aile içi iletişim becerilerinin akran zorbalığını önlenmesine yönelik yurt genelinde eğitimler düzenlenmesi bu büyük sorunu daha da derinleşmeden önleyebilme gücünü taşımaktadır.

Akran zorbalığı konusunun öğretmenler tarafından sosyal etkinlik, tiyatro ve drama şekline anlatılmasının farkındalığı artıracağı ve akran zorbalığının önlenmesinde etkili olacağı bulgusu doğrultusunda sosyal etkinliklerin akran zorbalığı ile mücadelede etkililiği incelenebilir.

Veliler zorbalık davranış türleri içerisinde siber zorbalığa değinmemişlerdir. Bu konuda ilköğretim öğrenci velilerin siber zorbalık farkındalığı araştırılabilir ve geliştirilebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak eğitimin paydaşları olan veli, öğretmen ve okul yöneticilerine şu önerilerde bulunabilmek mümkündür:

Velilerin akran zorbalığına dair farkındalıklarını artırmaya yönelik etkinlikler düzenlenebilir.

Velilere yönelik aile içi iletişimi artırmak ve velilerin sağlıklı iletişim becerilerini kazanmalarına yönelik seminerler düzenlenebilir.

Velilerin çocuk yetiştirmede başvurdukları anne baba tutumları konusunda farkındalık çalışmaları düzenlenebilir.

Sosyal medya ve teknolojinin öğrenci davranışlarına etkisi ve bilinçli teknoloji konusunda velilere farkındalık eğitimleri düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Abay, E.ve Tuğlu, C. (2000). Şiddet ve agresyonun nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri*, 3, 21-26.
- Açıl, S. (2015). *Ortaöğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı* (Yayın No.385596) [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Austin, S.ve Joseph, S. (1996). Assesment of bully/victim problems in 8 to 11 year olds. *British Journal of Educational Psychology*, 67, 51-54.
- Akar Çevlik, P. (2013). *Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumları ve müdahale stratejileri*. (Yayın No.368553) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akyol Atış, N., Yıldız, C., Akman, B. (2018). Öğretmenlerin Akran Zorbalığına İlişkin Görüşleri ve Zorbalıkla Baş Etme Stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,33 (2),439–459.
- Aksoy, G. (2019). *Okullarda yaşanan akran zorbalığının nedenlerine ve müdahale yöntemlerine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri*. (Yayın No.552440) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aktan, C. (2016). Öğrenilmiş çaresizlik ve değişime karşı pasif direnç. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 8(2), 58-71.
- Arıcak, O.T. (2011). Siber zorbalık; Gençlerimizi bekleyen yeni tehlike. *Kariyer Penceresi (Fatih Üniversitesi Aylık Bülteni)*, 2(6), 10-12.
- Arıcak, O.T, Kınay, H. ve Tanrikulu, T. (2012). Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. *Hayef Journal of Education*, 9(1), 101-114.
- Aslan, Z. (2024). *Anne-baba ve öğretmenlerin akran zorbalığı deneyimleri ve sosyal hizmet* (Yayın No. 849691) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, N. ve Akın, A. (2016). Çözüm odaklı kısa süreli grupla psikolojik danışmanın lise öğrencilerinin akran zorbalığına etkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (1), 72-84. <http://dx.doi.org/10.19126/suje.62580>
- Ayanoğlu, M. ve Bayar, B.D. (2023). Çocuklarda akran zorbalığı ve etkileri. *International Congress Of Mulridisciplinary Studies In Medical Scinces*. (p.53).
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2002). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. Remzi Kitapevi.
- Bayram, T. F. (2022). *Otizm spektrum bozukluğu tanısı olan ilköğretim çağındaki kaynaştırma öğrencilerinin karşılaştıkları zorbalıklara ilişkin ebeveyn görüşleri* (Yayın No:735998) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez

Merkezi.

- Berkowitz, L. (1993). Pain and aggression: Some findings and implications. *Motiv. Emot.*, 17, 277-293.
- Bridge, B. (2003). *Zorbalık: Bilinmeyen çeşitleri ve çözümleri*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Boddy, E., Johnston, M., Allan, K., Jacobsen-Grocott, T., ve Green, V. A. (2024). The relationship between parents' own responses to childhood bullying and what strategies they would recommend to their children. *Trends in Psychology*, 1-28. <https://doi.org/10.1007/s43076-024-00391-2>
- Cespedes, C. R., Leigh González, C., Rubio, A., Valdebenito, C., Oyanedel, J., Leihy, P., & Fuentealba, S. (2023). The balancing act: How family life, school conditions, and peer bullying affect the well-being of Chilean children—An insight into gender, age, and vulnerability factors.
- Chmiliar, I. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research*, 582-583.
- Cincioğlu, Ş. ve Ergin, D. Y. (2023). Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Akran Zorbalığının Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 9, 176-184.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2023). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev., S.B. Demir, M. Bütün). Siyasal. (Orijinal çalışma 2013'te yayımlandı.)
- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 81-92.
- Çarkıt, E. ve Bacanlı, F. (2020). Okullarda akran zorbalığı: öğretmen görüşlerine göre nitel bir çalışma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(24), 2545-2583. <https://doi.org/10.26466/opus.644848>
- Çelik H. (2006). *Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık tepkileri bağlanma tarzları ve kişiler arası şemalarının incelenmesi* (Yayın No.191606) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş, Geliştirilmiş 6. Baskı*, Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çetin, S. (2022). Çevrimiçi oyunlar ve intihar: mavi balina örneği. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 61-73. <https://doi.org/10.55774/mikad.1101587>.

- Çınkır, Ş. (2006). Okullarda kabagüç: türleri, etkileri ve önleme stratejileri. I. Şiddet ve okul. <http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm> adresinden 08.12.2024 tarihinde alınmıştır.
- Dökmen, Ü. (2006). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Sistem Yayıncılık.
- Dölek, N. (2002). *Öğrencilerde zorbaca davranışların araştırılması ve bir önleyici program modeli* (Yayın No.320413) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- DSÖ (2002). *World Report On Violence And Health*. Krug E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. Eds. WHO: Geneva, Switzerland.
- Elgünler, T. Ç. ve Fener, T. Ç. (2011). İletişimin kalitesini etkileyen engeller ve bu engellerin giderilmesi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 1(1), 35-39.
- Eliot M, Cornell D. ve Gregory A. (2010). Fan X. Supportive school climate and student willingness to seek help for bullying and threats of violence. *Journal of School Psychology* 2010; 48(6):533-53.
- Ergün, D. (2011). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ortaöğretim 6., 7., ve 8. sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı yaygınlığı ve risk faktörlerinin belirlenmesi* (Yayın No. 308080) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ergül, A. (2009). *Bir grup süreci olarak akran zorbalığı: Katılımcı rolü gruplarında tepkisel amaçlı saldırganlık ve toplumsal konum* (Yayın No. 250235) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Geçer, A.İ. (2023). *Sağlık personelinin iletişim becerileriyle şiddet önleme iklimi ilişkisi* (Yayın No:834768) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Genç, G. (2007). *Genel liselerde akran zorbalığı ve yönetimi* (Yayın No. 226994) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Geray, H. (2006). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*, Siyasal Yayınevi, Ankara.
- Gökdağ, H. ve Sarı, H. (2021). Dil ve iletişim yetersizliğine sahip çocukların dil edinim süreçleri. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 105-115.
- Gökkaya, F. ve Sütçü, S. T. (2020). Akran zorbalığının ortaokul öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 40-54.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.

- Günbayı, İ. ve Işık, Ö. (2013). Kitle iletişim araçlarının eğitime etkilerine ilişkin yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri: Bir durum çalışması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (20), 105-139.
- Gündüz, T. (2023). *Üstün zekâlı öğrencilerin akran zorbalığına ilişkin görüşleri* (Yayın No.800791) [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psikiyatr Nurs-Special Topics*, 3(2), 175-81.
- Gürsoy, E. C. (2010). *Ergenlerde sosyo demografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi* (Yayın No.278760) [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Güvenir, T. (2004). *Okulda akran istismarı*. Kök Yayıncılık, Ankara.
- Güventepe, B.G. (2024). *Akran zorbalığı yönetimine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşlerinin incelenmesi* (Yayın No.880913) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hamurcu, S. (2020). *İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığı: Ankara Pursaklar örneği* (Yayın No.620915) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hancock, D.R. ve Algozzine, B. (2006). *Doing Case Study Research: A Practical Guide For Beginning Researchers*, Teachers College Press, 1234 Amsterdam Avenue, New York
- Hoşgörür, V. ve Orhan, A. (2017). Okulda zorbalık ve şiddetin nedenleri ve önlenmesinin yönetimi (Muğla merkez ilçe örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 859-880.
- İçyer, R. (2023). *Okulöncesi dönemde görülen akran zorbalığına ilişkin okulöncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin görüşleri* (Yayın No:836526) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Jankauskiene, R., Kardelis, K., Sukys, S., Kardeliene, L. (2008). Associations between school bullying and psychosocial factors. *Social behavior and Personality*, 36(2): 145- 162.
- Kale, M. ve Demir, S. (2017). İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 10(3), 74-85.
- Kaleli-Yılmaz, G. (2014). Durum çalışması. M. Metin, (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (s.261-285). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaloeti, D. V. S., Manalu, R., Kristiana, I. F., & Bidzan, M. (2021). The role of social media

- use in peer bullying victimization and onset of anxiety among Indonesian elementary school children. *Frontiers in Psychology*, 12, 635725.
- Kapıcı, G.E. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13
- Karadeniz, E. (2022). 6-18 yaş arası çocuğu olan annelerin akran zorbalığı hakkında bilgi ve tutumunun değerlendirilmesi (Yayın No. 715996) [Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karataş, H. (2011). İlköğretim okullarında zorbalığa yönelik geliştirilen programın etkisinin incelenmesi (Yayın No.304497) [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2008). Öğrenci, veli ve öğretmen gözüyle ilköğretim okullarında yaşanan zorbalık. *İlköğretim Online*, 7(2), 485-495.
- Kepenekci Y.K. ve Çınkır Ş. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse Negl.* 30(2),193–204.
- Kırık, E. (2017). Beş-Altı Yaş Çocuklarına Yönelik Zorbalığı Önleme Programının Çocukların Zorbalık Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi (Yayın No.461509) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1). 47-40
- Koç, Z. (2006). Lise öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin yordanması (Yayın No:187265) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt, Z. (2019). İlköğretim 3, 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı Ve Sosyal Beceri Arasındaki İlişkiyi Etkileyen Ve Bu İlişkiye Eşlik Eden Faktörler İle Birlikte İncelenmesi (Yayın No:579687) [Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kutlu, M. ve Karaca, N. H. (2022). 3. ve 4. Sınıf Öğretmenlerinin Akran Zorbalığına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *E-Kafkas Journal of Educational Research*, 9(2), 621-641. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.983537>
- Leana-Taşçılar, M.Z. (2020). Özel Yetenekli Çocukların Psikolojisi: Teoriden Uygulamaya. Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım. Mart. 3.Basım
- Mazlum, M.M ve Mazlum Atalay, A. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yönteminin belirlenmesi. *Route Educational and Social Science Journal* 4(16). 1-21. <https://doi.org/10.17121/ressjournal.705>

- McGrath, C., Palmgren, P. J., & Liljedahl, M. (2019). Twelve tips for conducting qualitative research interviews. *Medical teacher*, 41(9), 1002-1006.
- Mermer Üzümlü, A. (2019). Kimlik Tartışmaları Bağlamında Sivil Toplum. *The Journal of Academic Social Science*, 90(90), 289-299.
- Mermer Üzümlü, A. (2022). Kurumsal iletişimin gizli bariyeri: Öğrenilmiş çaresizlik. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 472-480. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.696956>
- Mermer Üzümlü, A. (2023). Modernizm sonrası yeni gerçeklik. *Türkiye Medya Akademisi Dergisi*, 3(5), 276–306. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7648265>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mishna, F., Pepler, D. ve Wiener, J. (2006). Çocukların, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve müdürlerin zorbalık durumlarına ilişkin algıları ve tepkileriyle ilişkili faktörler. *Mağdurlar ve Suçlular*, 1 (3), 255–288.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do*. Blackwell Publishers.
- Olweus, D. (1997). Bully/victim problems at school: Knowledge base and an effective intervention program, *The Irish Journal of Psychology*, 18, 170-190.
- Olweus, D. (2005). *Bullying at school*. Cornwall: Blackwell Publishing.
- Overmier, J. B. ve Seligman, M. E. P. (1967). Effects of inescapable shock upon subsequent escape and avoidance learning. *Journal of Comparative and Physiological Psychology*, 63, 23-33
- Özada, A. ve Duyan, V. (2018). Ebeveyn-çocuk ilişkisi ve zorbalık. *Tjfmpe*, 12 (1), 49-55.
- Özdinçer Arslan, S. (2008). *Lise Öğrencilerinde Öz-Kavram ve Aile İlişkisinin Akran Zorbalığına Etkisi* (Yayın No:204019) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Özdinçer Arslan, S. ve Savaşer, S. (2009). Okulda zorbalık. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 218-227.
- Özkan, Y. ve Çifçi, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Peker, A. (2013). *İnsani Değerler Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Problemler İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi* (Yayın No:336039) [Doktora Tezi,

- Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Pekel, N (2004) *Akran zorbalığı grupları arasında sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı durumlarının incelenmesi* (Yayın No:144590) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Pellegrini, A. D. ve Bartini, M. (2000). A longitudinal study of bullying, victimization, and peer affiliation during the transition from primary school to middle school. *American educational research journal*, 37(3), 699-725.
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2, 531– 562.
- Pişkin, M. (2010). Ankara ‘da ki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156).
- Polat Külcü, D. (2015). *Çocuklarda Akran Zorbalığı ve Benlik Saygısının İncelenmesi* (Yayın No: 419937) [Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Rigby, K. (2003). Consequences of bullying in schools. *Canadian Journal of Psychiatry*, 48 (9): 583-590.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Gümüş, M. (2008), *Örgütlerde iletişim*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul.
- Salehi, S., Patel, A., Taghavi, M., & Pooravari, M. (2016). Primary school teachers and parents perception of peer bullying among children in Iran: A qualitative study. *Iranian journal of psychiatry and behavioral sciences*, 10(3).
- Sarar Kuzu, T. (2003). Eğitim-öğretim ortamında etkili sözel iletişim. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:158.
- Sawyer, JL, Mishna, F., Pepler, D. ve Wiener, J. (2011). Kayıp ses: Ebeveynlerin zorbalığa ilişkin bakış açıları. *Çocuk ve Gençlik Hizmetleri İncelemesi*, 33 (10), 1795-1803.
- Sezer, N. (2017). *Etkili iletişim kavramı ve süreci. İçinde Etkili İletişim Becerileri* (s. 31-54). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Shea, M., Wang, C., Shi, W., Gonzalez, V. ve Espelage, D. (2016). Ebeveynlerin ve öğretmenlerin ilköğretim çağındaki Asyalı ve Latin kökenli göçmen çocuklarda okul zorbalığına ilişkin bakış açıları. *Asyalı Amerikan Psikoloji Dergisi*, 7 (2), 83.
- Stevens, V., De Bourdeaudhuij, I. ve Van Oost, P. (2002). Relationship of the Family Environment to Children’s Involvement in Bully/Victim Problems at School. *Journal of Youth and Adolescence*, 31 (6), 419–428.
- Stives, KL, May, DC ve Bethel, CL (2023). Zorbalığın ne anlama geldiğine ilişkin ebeveyn perspektifleri. *Aile Sorunları Dergisi*, 44 (12),3273-3292.
- <https://doi.org/10.1177/0192513X221129865>

- Şanal, N.İ. (2024). *Okul öncesi dönemde öğretmen ve ailelerin akran zorbalığına ilişkin algıları* (Yayın No:891746) [Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Taşdan, D. (2009). *Çocuk ve şiddet (2. baskı)*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılık.
- Tatlıhoğlu, K. (2016). Okullarda Şiddet ve Zorbalık: Risk Faktörleri, Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri: Konya Örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 209-232. <https://doi.org/10.29029/busbed.328657>
- Tek, İ. (2008). *Okul yöneticilerinin iletişim becerisi ile çatışma yönetme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayın No.219565) [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2024). <https://sozluk.gov.tr>. Erişim tarihi: 15.09.2024
- Tıprıdamaz-Sipahi, H. (2008). *İzmir ili Bornova ilçesinde ilköğretim 6.ve 7.sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı, etkileyen ve eşlik eden faktörler* (Yayın No:229947) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Topçu, E.A. (2018). Okullarda akran zorbalığının yaygınlığı ve doğası üzerine bir derleme. *Kriz Dergisi*, 26(2).
- Totan, T. (2008). *Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*, (Yayın No.216959) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Uysal, H., & Dinçer, Ç. (2012). Peer Bullying During Early Childhood. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(4), 468-483.
- Yalçıntaş-Sezgin, E. (2018). Okul öncesi öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin algı ve görüşleri: zorbalık davranışları tespitleri, zorbalık davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler ve aldıkları önlemler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 85-104. <https://doi.org/10.30794/pausbed.425988>
- Yaman, E. Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). *Başa çıkma stratejileriyle okul zorbalığı ve siber zorbalık*. Kaknüs Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi (15. Basım)*. Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, Binnur (Edt.). (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Nobel Yayın ve Dağıtım
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, M., & Candan, F. (2018). Oyun sanal intihar gerçek: “the blue whale challenge/mavi balina” oyunu üzerinden kurulan iletişimin neden olduğu intiharlar üzerine kuramsal bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (29. Özel Sayısı)*,

270-283. <https://doi.org/10.31123/akil.459303>

- Yöndem, Z.D. ve Totan, T. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53-68.
- Yurtal, F. & Cenkseven, F. (2007). İlköğretim okullarında zorbalığın yaygınlığı ve doğası. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 1-13.
- Warre C. Howard, Dunlap, Knight, English, Horace, B., Langfeld, S. Herbert, Ruckmick, Christian, A., Terman, Lewis M., Washburn, F. Margaret, Watson, John B. (2003). Psikoloji Sözlüğü (2. Basım). (Çeviren: Tufan Göbekçin). Ankara: Yeryüzü Yayınevi.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.11.2023-161621

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
Bilim Etik Kurulu
Sosyal Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-30640013-108.01-161621
Konu : Eğitim - Öğretim İşleri (Genel)

16.11.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA
Sayın Doç. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ
Öğretim Üyesi

İlgi : 06.11.2023 tarihli ve 159574 sayılı yazı.

"İlkokul Öğrenci Velilerinin Akran Zorbalığına Yönelik Görüşleri ve Akran Zorbalığı ile Mücadele Yöntemlerinin İncelenmesi" adlı araştırmanız Sosyal Bilimler Etik Kurulu tarafından bilimsel araştırma etiği yönünden incelendi ve değerlendirildi. Konu ile ilgili kurul görüşü ektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Doç. Dr. Seda SABAH
Etik Kurul Başkanı

Ek:

- 1- Dr. Aytuğ Mermer Üzümlü Başvuru Değerlendirme 1 (1 Sayfa)
- 2- Eğitim - Öğretim İşleri (Genel) (11 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BSE58KUMJS-Pin Kodu: 23892

Belge Takip Adresi :
<https://turkiye.gov.tr/ebd/ek=5544&eD=BSE58KUMJS&eS=161621>

Adres: Akbilek Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. No: 7 Merkez/Amasya
Telefon: 3600060 Faks: 2600059
e-Posta: genelsikretelerlik@amasya.edu.tr Web: <http://www.amasya.edu.tr/idan/etik-kurul/bilim-etik-kurulu.aspx>
Kep Adresi: amasyauniversitesi@tr01.kep.tr

Bilgi için: Nida EMUL
Unvanı: Etik Kurul Üyesi
Tel No: 5377866355

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Ek-1

Araştırmanın Başlığı : İlkokul Öğrenci Velilerinin Akran Zorbalığına Yönelik Görüşleri ve Akran Zorbalığı ile Mücadele Yöntemlerinin İncelenmesi

Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih 01.11.2023

Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih 10.11.2023

Karar tarihi 10.11.2023

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad,soyad ve imzaları.

Doç. Dr. Seda SABAH	Başkan	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç.Dr. Melike BAŞ	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç.Dr. Üyesi Fatih CAN	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Nihan OSMANOĞLU	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Aşlı ALTANLAR	Üye	Mimarlık Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Önder ERVILMAZ	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞAHİN	Üye	Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yıldız	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA

KYT-FRM-126/00

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 2. Araştırma İzni Onayı

Amasya Üni Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 06.05.2024-192225

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-67180656-605.01-101600377

03.05.2024

Konu : Nuri BAYRAM'ın
Araştırma Uygulama İzni

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) Amasya Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 18.04.2024 tarih ve 189593 sayılı yazısı.

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi yüksek lisans öğrencisi Nuri BAYRAM'ın ilçeniz İsmet İnönü İlkokuluna yönelik "İlkokul Öğrenci Velilerinin Akran Zorbalığına Yönelik Görüşleri ve Akran Zorbalığı İle Mücadele Yöntemlerinin İncelenmesi" konulu araştırma çalışması yapmak istediğine dair ilgi (b) yazı ve ekleri Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

İlgi (a) genelge gereği sonuçları Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimiyle paylaşılacak üzere uygun görülmüş olup, söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda uygulama sorularının çalışmayı yapan kişi tarafından raporlanarak denetimi İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri/Okul idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan gönüllülük esasına göre yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Dr. Murat AĞAR
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği :

Bafra Kaymakamlığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:

Amasya Üniversitesi Rektörlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Atatürk Bulv. Hükümet Konağı İl Millî Eğitim Müdürlüğü
İlkadım/SAMSUN
Telefon No : 0 (362) 435 80 63
E-Posta : arge55@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için:
Unvan : Memur
Faks:3624324854
İnternet Adresi: <http://samsun.meb.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e1d2-a182-3bfb-9645-1e1c kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Veri Toplama Aracı

GÖRÜŞME FORMU

Kıymetli Velimiz,

"İlkokul Öğrencileri Arasında Yaşanan İletişim Sorunlarından Biri Olan Akran Zorbalığı Konusunda Velilerin Farkındalığı ve Akran Zorbalığı ile Mücadele Yöntemlerinin İncelenmesi" konusunda bir araştırma yapmaktayım. Bu araştırmamda günümüzde sıkça gündeme gelen akran zorbalığı konusunda siz değerleri velilerimizin bilgisine ihtiyaç duymaktayım. Bu nedenle konu ile ilgili sizinle bir görüşme yapmak istedim. Araştırmaya katılarak zaman ayırdığınız için sizlere teşekkür ederim. Sorularımız açık uçlu olup vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma kapsamında ve bilimsel bir amaç için kullanılacaktır. Kişisel bilgileriniz ve isminiz kesinlikle gizli tutulacaktır. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir soru yoksa görüşmeye başlamak istiyorum.

Konuştuklarımızı unutmamak adına izin verirsiniz ses kaydı almak istiyorum. Evet () Hayır ()

Nuri BAYRAM
Amasya Üniversitesi
Danışman: Doç. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ

Görüşme Yeri:

Görüşme Tarihi:

BÖLÜM I –KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz : () Erkek () Kadın
2. Yaş :
3. Eğitim durumunuz:
() İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Ön Lisans () Lisans () Diğer.....
4. Mesleğiniz.....
5. Çocuğunuz Sınıf Düzeyi
() 1.Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4.Sınıf
6. Çocuğunuzun Cinsiyeti : () Erkek () Kız

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

BÖLÜM II- GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Sizce Zorbalık nedir? Akran Zorbalığını Nasıl Tanımlarsınız?
 - Ne Tür Davranışları Zorbalık olarak ifade edersiniz?
- 2- Çocuğunuz bir akran zorbalığına maruz kaldığında bunu nasıl fark edersiniz?
 - Zorbalık yapan tarafta olduğunda nasıl fark edersiniz?
 - Zorbalığa maruz kalan tarafta olduğunda nasıl fark edersiniz?
- 3- Çocuklar Akran Zorbalığından Nasıl Etkileniyor? Gözlemlerinizi nedir?
 - Zorbalık yapan öğrenci nasıl etkilenir?
 - Zorbalığa maruz kalan öğrenci nasıl etkilenir?
- 4- Sizce Çocukların Bu Davranışlara Başvurmasının/Maruz Kalmasının Nedenleri Nelerdir?
 - Zorbalık yapan çocuklar neden bu davranışlara başvuruyor?
 - Öğrenciler neden akran zorbalığına maruz kalır?
- 5- Akran Zorbalığının önlenmesi için neler yapılmalı? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?

ÖZ GEÇMİŞ**Nuri BAYRAM****Öğrenim Bilgisi**

Yüksek Lisans Şubat 2022	Amasya Üniversitesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalı (Doç. Dr. Aytuğ MERMER ÜZÜMLÜ)
Lisans Eylül 2004-Haziran 2008	Atatürk Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Eserler**A. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:**

1. Bayram, N., Gökmen, M. ve Şahin, Ş. (2023). Örnek olay yönteminin değerlerin kazandırılmasındaki rolü. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (36), 432-441.